

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Psühholoogia instituut

Reena Naelapää

**Lapse motivatsioon huvitegevusega tegeleda seoses nutiseadme kasutamise ja
lapsevanema poolse huviga**

Uurimistöö

Juhendaja: Jaan Aru, *PhD*

Läbiv pealkiri: Lapse motivatsioon huvitegevusega tegeleda

Tartu 2025

Lapse motivatsioon huvitegevusega tegeleda seoses nutiseadme kasutamise ja lapsevanema poolse huviga

Kokkuvõte

Uurimistöö eesmärk oli uurida lapse huvitegevusega tegelemise motivatsiooni seost kahe näitajaga, milleks olid lapsevanema poolne huvi lapse huvitegevuse suhtes ja lapse nutiseadme kasutamise määr. Veebiuuringu raames koguti vastavaks eesmärgiks koostatud küsimustike abil andmeid huvitegevusega tegelevalt õpilaselt, huvitegevuse juhendajalt ja huvitegevusega tegeleva õpilase lapsevanemalt. Uuringu käigus viidi kvalitatiivsete andmete kogumiseks läbi kirjalikud intervjuud lapsevanematega. Andmeanalüüsi kaasatud kolmekümne viie vastusekomplekti põhjal ei leitud õpilase motivatsioonil olevat statistiliselt olulist seost nutiseadme kasutamise ega lapsevanema huviga. Nutiseadme vahetu kasutamise osas statistilist olulist gruppidevahelist erinevust andmeanalüüsi tulemused ei kinnitanud. Tulemused viitavad uurimisteema edasise käsitlemise olulisusele ja täpsemaid üldistatavaid järeldusi võimaldavate mõõtevahendite loomise vajalikkusele.

Märksõnad: lapse motivatsioon, huvitegevus, lapsevanema toetus, nutiseadmete kasutamine

Children's Motivation to Engage in Extracurricular Activities in the Context of Digital Device Usage and Parental Involvement

Abstract

The present study investigated children's motivation to engage in extracurricular activity in relation to parental interest in children's extracurricular activities and children's smart device usage. The data were collected from children, leisure activity instructors, and parents of children engaged in extracurricular activities. To collect data online survey questionnaires were used. As part of the research, interviews were conducted with parents for the purpose of collecting qualitative data. Based on the data analysis of thirty-five participants, students' motivation was not found to be significantly associated with smart device usage or parental interest. The results of the data analysis did not confirm a statistically significant difference between the groups regarding the proximate use of smartphones. The findings of the present study highlight the importance of further exploration of the research topic and the need for the development of measurement tools that would provide opportunities for more accurate conclusions.

Keywords: child's motivation, extracurricular activity, parental support, use of smartphones

Lapse motivatsioon huvitegevusega tegeleda seoses nutiseadme kasutamise ja lapsevanema poolse huviga

Nutiseadmete kasutamine on saanud väga paljudele elu iseenesestmõistetavaks osaks, ilma milleta võib olla keeruline oma igapäevaseid tegevusi ette kujutada. Nutitelefonide kasutajate arv on kasvavas suunas, küündides prognooside kohaselt 2028. aastaks pea 7.9 miljardini (Statista, 2024). Üha enam on nutiseadmete kasutajaid ka laste hulgas. Euroopa riikides nutiseadme kasutust käsitletud uuring leidis, et 97% Eesti lastest ja noortest vanuses 7-19 tarbib igapäevaselt internetti ning kõige rohkem kasutatakse selleks just nuti- või mobiiltelefoni (Sukk ja Soo, 2018). Seejuures selgub eeltoodud uuringust, et enim kasutavad lapsed nutiseadmetes internetti meelelahutuslikel eesmärkidel nagu online-mängude mängimine (41%), muusika kuulamine (69%) või videote vaatamine (80%), kuid olulise osa moodustab ka sotsiaalmeedia kasutamine.

Nutiseadmete kasutamisega kaasnevad kasud ja kahjud

Tulenevalt teema aktuaalsusest on nutiseadmete kasutamisega kaasnevaid mõjusid erinevate vanusegruppide seas rohkesti uuritud. Võimalus nutiseadmeid kasutada kätkeb endas mitmesuguseid eeliseid nagu paindlikud suhtlusvõimalused või informatsiooni kerge kättesaadavus, mida kasutajad kõrgelt hindavad (Jung, 2014). Siiski võib nutiseadmete kasutamine tuua kaasa ka mitmesugused soovimatud tagajärjed. On leitud, et nutiseadmete kasutamine näost näkku vestluse ajal vähendab suhtluse kvaliteeti, sest see raskendab lähedaste sidemete loomist (Przybylski ja Weinstein, 2012) ning vähendab vestluskaaslase vastu tuntavat empaatiat (Misra et al., 2014). Ka laste ja noorte jaoks võib nutiseadme liigne kasutamine päädida mitmesuguste probleemidega. Üle poole Sukk ja Soo (2018) uuringus osalenud 11-17-aastastest lastest kinnitas küsitluses, et on viimase aasta jooksul veetnud internetis aega ka sel juhul, kui see neile enam huvi ei pakkunud ning olenemata enda soovist internetis veedetud aega vähendada, pole pea pooled vastanutest enda hinnangul sellega toime tulnud. Lapsed nõustusid, et internetikasutus vähendab perega koos veedetud aega ning kooliülesannetele pühendumist (Sukk ja Soo, 2018). Nutiseadmetega potentsiaalselt kaasnevaid negatiivseid tagajärgi akadeemilisele edukusele toob esile ka Samaha ja Hawi (2016) uuring ning mõju võib seletada asjaolu, et koolis nutiseadmete kasutamine raskendab õppimisele keskendumist (Tindell & Bohlander, 2012). Seejuures on negatiivne mõju õppimistulemustele leitud olevat seda suurem, mida rohkem nutitelefoniga õppimise ajal kasutatakse (Sunday et al., 2021). Seoseid nutiseadmete kasutamise ja tähelepanuvõime vahel

on analüüsinud ka Moshel jt. (2023) metaanalüüs, mis käsitles kolmekümne nelja läbilõikeartikli põhjal liigse ekraaniajaga kaasnevaid mõjusid neuropsühholoogilistele võimetele. Autorid toovad esile, et liigsest ekraaniajast tulenevalt oli kognitiivsetest funktsioonidest enim mõjutatud just keskendumine ja tähelepanu, mille korral esines nende võimete halvenemisele viitav keskmine korrelatsioon (Moshel et al., 2023).

Samuti on leitud, et sõltuvus nutiseadmetest on seotud laste vähese sotsiaalse suhtlemisega, viidates sellele, et mida suurem on nutiseadme kasutamine, seda väiksem on laste soov eakaaslastega päriselus suhtlusesse astuda (Ihm, 2018). Sage nutiseadmete kasutamine ning suurem ekraaniaeg avaldab mõju noore üldisele heaolule. Twenge ja kolleegid (2018) leidsid longituuduuringu põhjal, et noorukid, kelle ekraaniaeg oli kõrgem ehk kes kasutasid rohkem sotsiaalmeediat, harrastasid veebivahendusel suhtlemist, mängisid nutiseadmes mängu või sirvisid internetilehti, raporteerisid end olevat vähem eluga rahulolevad. Väiksemat ekraaniaega raporteerinud noorukid, kes tegelesid rohkem vahetu suhtlemise, sportlike tegevuste ning kooliülesannetega, olid raportite kohaselt seevastu kõrgema psühholoogilise heaoluga (Twenge et al., 2018).

Nutiseadmed, tasu ja noored

Nutiseadme kasutamine toimub sageli justkui automaatselt, ilma et kasutaja oma tegevust või selle konkreetset eesmärki teadvustaks (Heitmayer ja Lahlou, 2021). Küsimust, miks nutiseadmete kasutamine märkamatuks igapäevaelu osaks saab ja sedavõrd ihaldusväärne tegevus on, on seletatud dopaminergilise aktiivsuse ning tasusüsteemiga. Dopamiin motiveerib suunama tähelepanu kõiksugusele uuele informatsioonile, mida nutiseadmest kas sotsiaalmeedia sirvimise, uudiste lugemise, videote vaatamise või ka elektroonsete mängude mängimise läbi on võimalik kerge vaeva eest saada (Aru ja Rozgonjuk, 2022). Aktiivsus dopamiinisüsteemis muutub inimese eluea jooksul ning saavutab oma suhtelise tipphetke justnimelt teismeeas (Wahlstrom et al., 2010), millest tulenevalt on tasuga seotud tegevused noorukite puhul võimelised tooma kaasa eriti järsu dopamiini taseme tõusu. Dopamiini reaktsioon on leitud olevat võrreldes tuttavate stiimulitega tugevam just uudsete stiimulite korral, sest aju käsitleb neid huvitavamate ja olulisematena, soodustades kiiremat õppimist ning harjumuse kujunemist (Morrens et al., 2020). Motivatsioon nutiseadet pidevalt kätte haarata võib seega peituda võimaluses saada tasusüsteemi aktiveerivat teavet. Uudse teabe saamise ootus kinnistab nutiseadme kasutamist ja eelnevast tulenevalt võib nutiseadme kasutamine kergesti saada teadvuseväliseks

käitumuslikuks harjumuseks. Nutiseadmete kasutamist võivad mõjutada ka individuaalsed erinevused. Üheks määravaks teguriks on leitud olevat enesekontroll. Madal enesekontrollivõime tähendab suuremat tõenäosust nutisõltuvuse tekkeks (Jeong et al., 2016; Özdemir et al., 2014). Enesekontrolli puhul on üheks oluliseks aspektiks ka võime tasu edasi lükata. Duckworth jt. (2013) on Walter Mischeli tasu viivituse (*delayed gratification*) katseparadigmat järgides uurinud tasu edasilükkamise võimet kooliealiste laste seas, soovides tuvastada selle seoseid lisaks enesekontrollile ka teiste isikuomadustega. Hinnangu lapse enesekontrolli võime ja isikuomaduste kohta andis uuringu tarbeks õpetaja. Tasu edasilükkamise võime leiti olevat seotud enesekontrolli võimega, mõõdetud isikuomadustest ainsana leiti seos kohusetundlikkusega. Kirjeldatud uuringu tulemused näitasid, et kuigi tasu edasilükkamise võimet võivad mõjutada teised isikuomadused, on selle peamine ennustatavus tulenev siiski enesekontrolli tasemest (Duckworth et al., 2013). Nutiseadme kasutamine võimaldab saada vähese pingutuse eest kergelt ning koheselt tasu (Aru ja Rozgonjuk, 2022). On leitud, et kõrgem nutiseadmete kasutamise tase on seotud madalama võimega tasu edasi lükata (Wilmer ja Chein, 2016). See tähendab, et mida hõivatum on isik nutiseadmete kasutamisest, seda rohkem kaldub ta pikemaajalisele pingutusele järgneva tasu asemel võtma vastu kohese tasu. Seost enesekontrolli ja nutiseadme sõltuvusliku kasutamise vahel kirjeldab ka Saksamaal 10-13 aastaste laste seas läbi viidud uuring, milles leiti nutiseadme sõltuvusliku kasutamise määr olevat negatiivses korrelatsioonis tasu edasilükkamise võimega (Schulz van Ender, 2021). Lapse parem võime tasu edasi lükata ehk eelistada kiire tasu asemel pikaajalisema pingutuse tulemusena saavutatavat suuremat tasu, oli uuringutulemustes vastavuses madalama sõltuvusliku nutiseadme kasutamise skooriga. Tasu edasilükkamise võime ja nutiseadmete kasutamise vahelise seose suunda seletab eksperimentaalne uuring, millesse kaasati grupp inimesi, kes eelnevalt nutitelefoni ei omanud ega kasutanud ning kellele eksperimendi raames anti nutiseadmed. Uuringus rakendatud testide põhjal leiti, et pärast kolmekuulist nutiseadme kasutamist oli võime tasu edasi lükata mittekasutajatest katseisikute grupis märkimisväärselt vähenenud (Hadar et al., 2015). Otsmikusagar, mis on seotud impulsside pidurdamise ning tasu edasilükkamise võimega, on laste ja noorukite puhul veel täielikult väljaarenemata, mille tulemusena on puudulik ka enesekontrollivõime (Hansen, 2020; Hohnen ja Murphy, 2016). Seesugused arengulised eripärad muudavad lapsed ja noored vastuvõtlikumaks sõltuvuste tekkeks (Kelley et al., 2004) ning võib arvata, et

suutlikkus nutiseadmete kasutamist reguleerida on noores eas juba aju arengust sõltuvalt madalam.

Huvitegevus ja motivatsioon

Huviharidus on järjepidev tegevus, mille eesmärgiks on toetada indiviidi soovi arendada nii iseend kui oma kompetentsust huvipakkuval teemal (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Statistikaameti andmetel on 2023. aasta seisuga Eestis erinevate huvitegevustega hõivatud 94 744 noort (Statistikaamet, 2024, tabel NH10). Aju areng toimub läbi neuronitevaheliste ühenduste tekkimise ja nende kinnistumise, mistõttu on arengu toetamiseks oluline pakkuda lastele tegevusi, mis võimaldavad luua uusi neuronitevahelisi ahelaid ja viivad seeläbi oskuste omandamiseni (Hohnen ja Murphy, 2016). Võib arvata, et läbi enesearenguvõimaluste pakkumise, täidab huvitegevus lapse jaoks just seesugust rolli. On leitud, et keskkond, mis pakub lapsele piisavalt võimalusi huvipakkuvate teemade õppimiseks ja arendavateks tegevusteks, soodustab ka lapse hilisemat sisemist akadeemiliselt motiveeritust (Gottfried et al., 1998). Huvitegevuste subjektiivset tähtsust lapse jaoks ilmestab asjaolu, et inimeste ja lemmikloomade kõrval on hobidega tegelemine laste enda hinnangul üks kolmest nende õnnelikkust tagavast tegurist (Chaplin, 2009). Keskkooliõpilaste seas on õpilase osalemine erinevates huvigruppides, sportlikes ja sotsiaalsetes tegevustes leitud olevat positiivselt seotud õpilase psühholoogilise heaoluga ning akadeemilise edukusega, seejuures peegeldas antud uuringus tegevustes osalemise aktiivsus psühholoogilist heaolu ja kohanemisvõimet ka pärast keskkooli lõpetamist (Fredricks ja Eccles, 2006).

Siiski ei pruugi soov huvitegevustega tegeleda ja end valitud alal püsivalt täiendada olla kõikide laste puhul võrdväärselt tugev ja motivatsiooni võivad mõjutada mitmed tegurid. Arro (2019) toob välja, et lapse motivatsioon huvitegevustest osa võtta võib sõltuda nii saadavast tagasisidest kui ka õpilase uskumusest selle kohta, kas antud oskuse arendamine ja selles meisterlikkuse saavutamine on tema jaoks saavutatav või üle jõu käiv eesmärk. Uuringud on leidnud, et oskuste omandamise tahet suurendab arengule suunatud meelelaad, mida iseloomustab idee, et soovitud oskused ja eesmärgid on püsiva harjutamise läbi saavutatavad (Mangels et al., 2006). Seevastu võib teadmiste omandamise soovi kahandada liigne stress ja ülesanded, mis pole keerukuse osas vastavuses lapse võimetega (Hohnen ja Murphy, 2016). Samuti mõjub motivatsioonile kahjulikult fikseeritud meelelaad ehk uskumus, et andekus ja intelligentsus on sünnipärased omadused, mille puhul pingutus ja

harjutamine pole määravad (Mangels et al., 2006). Motivatsiooni teket seletava enesemääratlemise teooria (*self-determination theory*) kohaselt on inimestel kolm psühholoogilist põhivajadust - autonoomsus, kompetentsus ja seotus. Motivatsioon on selle teooria kohaselt kirjeldatav autonoomia-kontroll skaala abil, mis kategoriseerib motivatsiooni läbi selle autonoomse vs kontrollitud regulatsiooni määra (Ryan, 2017). Kontrollitud motivatsiooni puhul on soov tegevustes osaleda põhjustatud tasudest ja karistustest, teiste poolt seatud ootustest või ka süütundest, mida põhjustab sisemine mittemotiveeritus tegevuse suhtes (Arro, 2019). Kolme baasvajaduse toetamine toetab seevastu autonoomse motivatsiooni kujunemist, mille korral isik tegutseb innustatuna isiklikust sisemisest huvist ning tegevusest endast saadavast naudingust (Ryan, 2017). On leitud, et baasvajadustega arvestamise abil autonoomse motivatsiooni tekke toetamine õppekeskkonnas parandab õpitulemusi ning suurendab püsivust (Vansteenkiste et al., 2004).

Huvitegevusega tegelemise motivatsioon ja lapsevanema toetus

Lisaks eeltoodule võib üheks teguriks, mis lapse huvitegevusega tegelemise motivatsiooni mõjutab, pidada vanemate suhtumist. Simpkins ja kolleegid (2015) on leidnud, et vanematepoolne huvi oli oluline tegur laste motivatsiooni ja osaluse suurendamisel huvitegevustega tegelemisel. Kirjeldatud seos leiti olevat tugevam just vabaaja tegevuste puhul nagu sportlikud treeningud ning muusikaõpe. Uuring näitas, et juhul, kui vanemad näitavad üles omapoolset huvi laste huvitegevuse vastu, tunnevad lapsed end rohkem toetatuna, millest tuleneb ka tugevam motivatsioon huvitegevusega tegelemiseks. Lapsevanema huvi ja toetuse mõju lapse motivatsioonile on uurinud ka Keegan jt. (2009) uuringus, mille valimisse kuulusid 7-11 aastased lapsed erinevatelt spordialadelt. Teema uurimiseks viidi valimisse kuulunud lastega läbi fookusgrupi intervjuud, eemärgiga kaardistada treeneri, trennikaaslaste ja lapsevanemate rolli sportlase motivatsiooni toetamisel. Keegan ja kolleegid (2009) leidsid, et lapsevanemate puhul esines mõju noorte motivatsioonile nii verbaalse tagasiside kui ka käitumise tugevdamise läbi, milleks olid vastavalt lapse käitumise mõjutamine preemiade ja karistuste kaudu. Seejuures selgus tulemustest, et lapsevanema poolt saadud negatiivne kriitika põhjustas lapses negatiivsete emotsioonide tekkimist ning oli seotud lapse spordialase motivatsiooni vähenemisega. Tagasisidena antud konstruktiivset kriitikat seostati seevastu negatiivsete tunnete tekkimisega vähem (Keegan et al., 2009), mis viitab sellele, et vanemate suhtumise puhul mängib olulist rolli ka tagasiside andmise stiil.

Huvitegevus, tasu ja nutiseadmed

Valides mitme alternatiivse tegevuse vahel, kaldub inimene sageli eelistama varianti, mille tulu-kulu suhe on kõige soodsam ehk mille puhul on võimalik tasu saada kiiresti või vähesema pingutuse eest (Aru ja Rozgonjuk, 2022). Nutiseadmete kasutamisel on minimaalse vaeva eest tulemuseks kohene tasu (nt uus lühivideo, sõnum vms), mistõttu on tulu-kulu tasakaal soodne (Aru ja Rozgonjuk, 2022). Ka füüsiline aktiivsus trennide näol ja erinevad huvitegevused toovad kaasa tasu, ent võrreldes nutiseadmetega on nende tegevuste puhul on hinnanguline tulu-kulu tasakaal vähem soodne, sest tasu pole enamasti kohene, vaid järgneb harjutamisele ning pühendumisele (Aru ja Rozgonjuk, 2022). Tasuni jõudmine eeldab sel juhul pikaajalist vaimset pingutust tegevusele keskendumise ja järjepideva enesearendamise näol. Harjumus saada kohene ja kiire tasu ning suutmatus tasu edasi lükata, võib tähendada raskusi seesuguste oskuste omandamisega, milles meisterlikkuse saavutamine nõuab püsivust ja pühendumist (Aru ja Rozgonjuk, 2022). See võib tähendada, et olles harjunud nutiseadmest kohest tasu saama, võib lapse motivatsioon huvitegevustega kaasneva tasu poole püüelda väheneda, sest viimane eeldab pikaajalisemat pühendumist.

Aru ja Rozgonjuk (2022) on pakkunud, et nutiseadmete kasutamisest tulenevad negatiivsed mõjud avaldavad mõju justnimelt pikaajalist vaimset pingutust nõudvatele protsesside puhul, mille korral pole tasu kohene ning mille üheks näiteks on huvitegevused. Hong ja Ryu (2021) poolt Koreas tehtud uuring on leidnud nõrga, kuid statistiliselt olulise negatiivse korrelatsiooni muusikalise huvitegevuse ja nutiseadme kasutamise vahel. Longituduuringu andmeid analüüsides leidsid autorid, et nutiseadme kasutamise ja meediasõltuvuse määra vahelist positiivset korrelatsiooni vähendas huvitegevuse raames muusikainstrumendi õppimine (Hong ja Ryu, 2021). Spordiga tegelemise puhul seesugust mõju ei tulemused seevastu ei kinnitanud. Bae (2015) on leidnud, et koolikeskkonnas võib mõjuda nutiseadme liigne kasutamine õpimotivatsioonile negatiivselt - suurem nutiseadmete kasutamise tase korreleerus vähenenud motivatsiooniga õppeprotsessile keskenduda ja sellest aktiivselt osa võtta. Nutiseadmete kasutamise ja huvitegevusega tegelemise motivatsiooni vahelise seose uurimiseks on Tartu Ülikoolis värskest läbi viidud uurimistöö, milles leiti kümnest lapsest koosneva valimi põhjal, et maleringi ning lauatenise huviringide õpilaste motivatsiooni määra rühmad erinevad ekraaniaja keskmises (Merendi, 2024). Siiski ei võimaldanud rühmadevaheline erinevus hinnata seose suunda. Lisaks on eeltoodud töö peamise

kitsaskohana esile toodud valimi väiksus ning andmete variatiivsuse puudumine, millest tulenevalt on tulemuste paikapidavus ja üldistamine piiratud.

Käesolev töö

Nutiseadmete populaarsust ning antud teemat käsitlevate tööde vähesust arvesse võttes on edasiste teadustööde abil potentsiaalsete mõjude käsitlemine aktuaalne ning põhjendatud. Antud uurimistöö eesmärk on uurida seost laste motivatsiooni ja nutiseadmete kasutamise vahel, et kontrollida püstitatud hüpoteeside kehtivust suurema ning mitmekülgsema valimi põhjal. Täpsemalt uuritakse töö käigus, milline seos on õpilaste nutitelefoniga ekraaniajal ja vahetult huvitegevusele eelnenud nutiseadme kasutamisel nende motiveeritusega huvitegevuses osalemisel. Lisaks seosele nutiseadme kasutamisega uurib käesolev töö, kuidas on lapse motivatsioon huvitegevusega tegeleda seotud lapsevanema suhtumise ja toetuse väljendamisega. Lapsevanema poolset vaatenurka täiendavad kirjalikus vormis intervjuude kaudu saadud kvalitatiivsed andmed.

Eelnevast tulenevalt ning tuginedes Aru ja Rozgonjuk (2022) uuringule on esitatud kontrollimiseks järgnevaid hüpoteesid. Esiteks, huvitegevusega tegeleva õpilase nutitelefoniga ekraaniaja ning õpilase huvitegevusega tegelemise motiveerituse vahel esineb negatiivne korrelatsioon. Teiseks, õpilased, kelle vanemate huvi määr nende huvitegevuse vastu on kõrgem, on huvitegevuse suhtes motiveeritumad. Kolmandaks, õpilased, kes on kasutanud nutiseadet vahetult enne huvitegevusega tegelemist, on huvitegevusega tegelemisel vähem motiveeritud.

Meetod

Valim

Uuring viidi läbi kolme osapoole kaasamisega, milleks oli huvitegevusega tegelev õpilane, huvitegevusega tegeleva õpilase lapsevanem ja huvitegevuse juhendaja. Uuringus osales 63 lapsevanemat, 38 õpilast ja 8 huvitegevuse juhendajat. Uuringusse registreerus 15 juhendajat, esimese etapi läbis registreerunutest 9 ning uuringu mõlemad osad viis lõpule 8 juhendajat. Lõplikku andmeanalüüsi kaasati seitsme juhendaja vastused. Välja jäeti ühe juhendaja vastused, sest tema õpilaste kohta andmed puudusid. Uuringus kasutati täisvastuseid ehk komplekte, mille puhul oli olemas kõigi kolme osapoole vastus. Kokku koguti 38 täisvastust. Andmeanalüüsides jäeti 38 täisvastuste hulgast välja kaks komplekti. Esimene põhjusel, et seoses kahe samanimelise õpilase olemasoluga huvitegevuse grupis polnud võimalik usaldusväärselt viia kokku õpilase vastust lapsevanema ja huvitegevuse

juhendaja vastusega. Teine täisvastuste komplekt jäeti andmeanalüüsist välja, sest õpilase vastusest ei olnud võimalik järeldada, milline oli selle konkreetse päeva ekraaniaeg.

Eelnevast tulenevalt kaasati andmeanalüüsi 35 õpilase kohta käivad vastusekomplektid.

Lõppvalimisse kuulunud õpilaste keskmine vanus oli 12,1 aastat ($SD = 2,3$), seejuures kõige noorem osaleja oli 7-aastane ja vanim 18-aastane. Valimisse kuulunud lastest 22 (63%) oli meessoost ja 13 (37%) naissoost. Valimisse kuulunud juhendajad ja nende õpilased olid järgnevatelt huvi- ja spordialadelt: suusatamine, kandleõpe, laste üldkehaline treening, akrobaatika, karate, lauatenis ja korvpall. Kirjalikus intervjuus osales üheksa lapsevanemat.

Mõõtevahendid

Uuringus olid muutujateks huvitegevusega tegeleva õpilase nutiseadme kasutamise määr, huvitegevuse juhendaja hinnang õpilase motivatsioonile huvitunnis ning lapsevanema huvi ja kaasatuse määr lapse huvitegevuse suhtes. Muutujate hindamiseks kasutati järgnevalt kirjeldatud mõõdikuid.

Küsimustik õpilasele

Uurimistöö tarbeks koostas uurija Limesurvey keskkonnas küsimustiku huvitegevusega tegelevale õpilasele (vaata küsimustikku Lisast 1). Õpilastele koostatud küsimustiku eesmärk oli teha kindlaks nutiseadme kasutamise määr treeningu toimumise päeval. Nutiseadme kasutamise määra näitajaks kasutati käesolevas uuringus nutiseadmes kuvatavat ekraaniaega, mis paluti õpilasel märkida sellistes ühikutes nagu see oli tema seadmes esitatud. Ekraaniaja koheselt minutites esitamise palvest loobuti tulenevalt soovist tagada küsimuste eakohasus ehk selleks, et küsimustik oleks sobilik täitmiseks erinevas vanuses lastele. Andmeanalüüsi tarbeks teisendas uurija kõik nutiseadme ekraaniajana esitatud vastused minutiteks. Küsimustik sisaldas juhendit, millest sai õpilane vajadusel lähtuda ekraaniaja iPhone ja Android nutiseadmest leidmiseks. Eelnevaga seotult oli õpilase küsimustikus esile toodud, et vajadusel saab õpilane küsimustiku täitmisel paluda abi oma juhendajalt. Samuti oli juhendajale edastatud instruktsioonis palutud õpilast vajaduse ilmnemisel nutiseadme ekraaniaja leidmisel abistada ning oli märgitud, et juhul, kui nutiseadmest pole ekraaniaeg sellisel kujul siiski leitav, võib selle lisada tuginedes õpilase enesekohasele hinnangule. Lisaks ekraaniajale paluti õpilasel märkida jah/ei vormis, kas ta kasutas nutiseadet vahetult enne konkreetse huvitegevuse tunni algust. Taustaandmetena küsiti küsimustikus õpilase vanust, sugu ja nime. Sugu ja vanust kasutati valimi kirjeldamise eesmärgil. Õpilase nime küsiti eesmärgil viia ekraaniaja vastused kokku kahe teise

huvipakkuva näitajaga, milleks olid juhendaja hinnang motivatsioonile ja lapsevanema huvi määr. Andmeanalüüsi tarbeks loodud tabelitesse sisestati andmed kasutades numbrilist koodvõtit ehk nimede asemel märgiti andmete tabelisse numbrikood. Koodvõtmed, mis võimaldasid viia kokku nime ja andmetabelis kasutatava koodi, säilitati uuringuperioodi lõpuni uurija poolt Tartu Ülikooli serveris eesmärgiga tagada uuritavale õigus uuringus osalemisest ka pärast andmete kogumist loobuda. Pärast analüüside tegemist kustutati nime ja numbrikoodi ühendavad koodvõtmed.

Küsimustik lapsevanemale

Lapsevanematele koostati Limesurveys kolmest küsimusest koosnev vorm (vaata vormi Lisast 2), mille eesmärk oli mõõta lapsevanema huvi taset lapse huvitegevuse vastu. Küsimused olid esitatud väidetena, millega nõustumist paluti lapsevanemal hinnata viiepalliskaalal. Küsimused kaardistasid kuivõrd oluliseks peab lapsevanem oma lapse huvitegevusega tegelemist, kui sageli võetakse aktiivselt osa lapse huvitegevusest (võistlustel käimine, üheskoos harjutamine jms) ja mil määral motiveerib lapsevanem oma last huvitegevusega tegelema. Kolme väite vastuste kombinatsioonil saadi üldine koondskoor, mida antud uuringus käsitleti kui lapsevanema huvi oma lapse huvitegevuse vastu. Ühe osalenud õpilase puhul arvutati lapsevanema huvi kui konstrukti koondskoor kahe lapsevanema hinnangu põhjal, leides lapsevanemate lõikes erinevate hinnangute kohta aritmeetilise keskmise. Seda põhjusel, et lapsevanema vormi kaudu saadi selle õpilase kohta vastus kahelt vanemalt. Ülejäänud õpilaste puhul leiti koondskoor ühe lapsevanema hinnangule tuginedes. Lisaks paluti lapsevanemal küsimustikus täita lapse nime lahter eesmärgiga viia kokku lapsevanema huvi skoor ning treeneri hinnang, et oleks võimalik teha soovitud andmeanalüüse uurimisküsimustele vastamiseks. Viimasena küsiti lapsevanemalt juhendaja või huvikooli nime, et uurija teaks, millise huvitegevuse juhendaja küsimustikku konkreetne õpilane lisada.

Küsimustik huvitegevuse juhendajale

Huvitegevuse juhendajale mõeldud küsimustik (vaata küsimustikku Lisast 3) palus viiepalliskaalal juhendajapoolset subjektiivset hinnangut õpilase motiveeritusele ning huvitegevuses aktiivselt kaasa tegemisele. Käesolevas töös võrdus motivatsiooni määr huvitegevuse juhendaja antud hinnanguga. Küsimustiku täitmine eeldas huvitegevuse juhendajalt õpilaste jälgimist huviõppe või treeningu käigus. Juhendajal oli soovitatud pöörata seejuures tähelepanu sellele, kas õpilane osaleb aktiivselt, järgib antud juhiseid,

näitab positiivset suhtumist ja on motiveeritud tulemustesse panustama. Eeldati, et kõrgemalt motiveeritud õpilane on võimelisem järgima etteantud tegevusi treeningus või huvitegevuses. Juhendaja küsimustikus oli esile toodud, et hinnangu andmisel võib lähtuda lapse osalusest, juhiste järgimisest ja tulemustesse panustamisest selle konkreetse tunni jooksul, kuid sellegipoolest ei peaks vastamine eeldama juhendajalt liigset analüüsi. Juhul, kui uuringus osalev õpilane huvitunnist puudus, oli juhendajal võimalus viia selle õpilasega küsimustike täitmine läbi mõne järgmise huvitunni järgselt. Lisaks toodi esile, et konkreetse tunni motiveerituse tase ei pruugi ega pea olema kooskõlas lapse üldise motiveeritusega ja tunnis kaasa tegemisega. Juhendaja subjektiivne hinnang leiti olevat sobiv viis õpilaste motiveeritusele hinnangu andmiseks seetõttu, et omades pikaajalisemat kokkupuudet õpilastega ja nende tavapärase käitumisega, oli juhendajal eeldus anda täpsem hinnang, kui seda oleks saanud teha uurija vaatluse käigus või õpilasele mõeldud enesekohast küsimustikku kasutades. Igale uuringus osalenud juhendajale koostas uurija individuaalse küsimustiku.

Intervjuu

Teema laiendamiseks viidi uurimistöö raames läbi kirjalikud intervjuud lapsevanematega, mille eesmärk oli pakkuda tööle lisaväärtust lapsevanema arvamuse, kogemuste ning tähelepanekute kaardistamise näol. Intervjuud toimusid kasutades vastavaks eesmärgiks uurija poolt koostatud Limesurvey vormi ning koosnesid neljast sisulisest küsimusest, millele järgnes avatud küsimus, võimaldamaks jagada eelnevalt käsitlemata jäänud mõtteid. Neli esimest küsimust puudutasid järgnevaid aspekte: lapse huviala valimist ja lapsevanema osa valikuprotsessis; lapsevanema rolli ja mõju lapse motiveerimisel huvitegevuse suhtes; nutiseadme kasutamist huvitegevusega seotud eesmärkidel; nutiseadme kasutamise mõju teiste tegevustega tegelemise motiveerituse kontekstis (vaata täpseid küsimusi Lisast 4). Viimase intervjuuküsimuse vastusena paluti lapsevanemal soovi korral lisada mõtteid ja vaatenurki, mis talle käsitletud temaga seonduvalt olulised tunduvad, kuid mida eelnevad intervjuu küsimused ei puudutanud. Intervjuu kutse vormi kaudu andis soovist intervjuus osaleda teada kaheksateist lapsevanemat, kellele kõigile edastas uurija vastaja poolt sisestatud meiliaadressile intervjuu küsimuste vormi. Intervjuuvormi lõpetas üheksa lapsevanemat ja lõplikult täidetud intervjuude vastuseid on kasutatud käesolevas töös lapsevanema vaatenurga analüüsimisks.

Protseduur

Andmete kogumiseks kasutati uurija poolt Limesurvey keskkonnas loodud viit veebiküsimustiku vormi, mille hulka kuulus huvitegevuse juhendajale mõeldud registreerimisvorm (vaata registreerimisvormi sisu Lisast 5), lapsevanema nõusolekuvorm-küsimustik ja huvitegevusega tegeleva õpilase küsimustik. Intervjuu tarbeks kasutati kahte Limesurvey vormi, milleks olid vastavalt kutse intervjuus osalemiseks (vaata kutset Lisast 6) ja intervjuu küsimuste vorm. Lisaks eelnimetatud viiele vormile koostas uurija igale uuringust osa võtnud huvitegevuse juhendajale individuaalse küsimustiku õpilase motivatsiooni hindamiseks.

Kutse uuringus osalemiseks saatis uurija uurimisküsimusest lähtuvalt treeneritele ja huvitegevuse juhendajatele erinevatest valdkondadest, kasutades selleks huvitegevuste veebilehtedelt saadud avalikke kontaktandmeid. Kutseid saadeti ja andmeid koguti kahes osas perioodil november 2024 kuni märts 2025. Kokku saadeti andmete kogumise etapi jooksul esmane uuringukutse 134 juhendajale/huvitegevusasutusele üle Eesti. Sõltuvalt avalikult kättesaadavatest andmetest pöördus uurija uuringukutsega nii otse huvitegevuse juhendaja poole kui edastas informatsiooni õppealajuhatajatele ning huvitegevuse esindajatele, kellel paluti võimalusel omakorda kutse juhendajatele edastada. Eelmainitud kirjas kutsuti huvialade juhendajaid uuringus osalema, tuues esile nende panuse olulisuse ja antud teema uurimise aktuaalsuse laste huviõppe kontekstis. Lisaks sisaldas kutse huvitegevuse juhendaja registreerimisvormi, mis andis täpsema ülevaate uuringu eesmärkidest, meetodist ja eetilistest aspektidest ning milles oli detailsemalt lahti kirjutatud juhendaja roll uuringus osalemise korral. Registreerimisvormi kaudu paluti juhendajal huvi korral uurijale teada anda enda valmisolekust uuringus osaleda, lisades selleks kontaktandmed, mille kaudu võib uurija edasise infoga ühendust võtta. Huvitegevuse juhendajatele ja treeneritele, kes kinnitasid oma nõusoleku kirja juurde kuuluvas Limesurvey vormis, edastas uurija meili teel uuringu etappe ja läbiviimist selgitava juhendi ja informatsiooni lapsevanematele edastamiseks. Uuringu läbiviimise juhendi eesmärk oli muuta osalemine huvitegevuse juhendajale võimalikult lihtsaks ning esitada selged juhtnöörid, mida järgides oleks protsess üheselt mõistetav ja mugav.

Juhendaja jaoks oli uuringus osalemine jaotatud kahte etappi. Esimene etapp seisnes lapsevanematele nende küsimustikuvormi ja informatsiooni edastamises, eesmärgiga saada seadusest tulenevalt lapsevanema nõusolek alaealise lapse uuringusse kaasamise osas.

Lapsevanema vorm ühendas nõusoleku ja küsimustiku, mis tähendas, et sama vormi kaudu sai vanem ise uuringus osaleda, vastates lapsevanemale mõeldud küsimustele ja ühtlasi anda endapoolse nõusoleku oma lapse osalemiseks. Esimeses etapis sai juhendaja lapsevanema nõusoleku kogumise tarbeks edastamise jaoks uurija poolt koostatud näidiskirja, mis sisaldas lapsevanema küsimustik-nõusolekuvormi linki. Lisaks küsimustiku lingile sisaldas juhendaja kirjale lisatud lapsevanema kutse põgusat ülevaadet uuringu eesmärkidest ja olulisusest, millele järgnes lapsevanema nõusoleku olulisust rõhutav lõik, mis seletas, et lapsevanema nõusolek on eelduseks teise osa läbiviimiseks õpilaste ja huvitegevuse juhendaja osalusel. Lapsevanem sai juhendaja poolt edastatud infokirjas oleva lingi avamisel täita lapsevanema küsimustiku, mille lõpetamisel kuvati vastajale küsimustiku lõpusõnumina intervjuus osalemise kutse Limesurvey link koos seletusega, et lapsevanemal on võimalus intervjuuga uurimistööst veel enam panustada, jagades omapoolseid teemakohaseid mõtteid ning seisukohti. Intervjuus osalemine ei olnud osa küsimustikust, vaid lisapanuse andmise võimalusena esitletud tegevus. Kutse andis ülevaate intervjuu eesmärkidest, keskestest käsitlevatest teemadest, intervjuu toimumise vormist ja andmete töötlemisest. Osalemise soovi korral paluti lapsevanemal lisada kontaktandmed, mille kaudu oli uurijal võimalik temaga intervjuu küsimusi sisaldava lingi edastamiseks ühendust võtta. Vormis paluti lapsevanemal sisestada kontaktandmetena nimi ja meiliaadress. Vorm informeeris, et jagatud isikuandmeid säilitatakse Tartu Ülikooli serveris uuringuperioodi lõpuni, pärast mida need kustutatakse. Samuti teavitati, et intervjuus antud vastuseid esitatakse uurimistöös anonüümsel kujul. Lapsevanematele, kes olid valmisolekust osaleda intervjuu kutse kaudu teada andnud, saatis uurija meilile intervjuu küsimusi sisaldava Limesurvey lingi, kasutades selleks lapsevanema poolt sisestatud meiliaadressi. Intervjuu vormis paluti lapsevanemal vastamiseks valida endale enim sobiv aeg ja informeeriti, et vormis on kokku viis küsimust, millest viimase vastusena on lapsevanemal võimalus jagada neid mõtteid ja seisukohti, mida eelnevad küsimused ei puudutanud. Intervjuus osalejat oli informeeritud, et kõik vaated käsitletud teemadele on uuringu kontekstis kõrgelt hinnatud, kuid sellegipoolest võib vastates mõne esitatud küsimustest vajadusel vahele jätta. Intervjuu küsimustele vastamine oli anonüümne, vormis osalejalt kontaktandmeid ei küsitud. Lähtudes intervjuu kutse vastuste arvu kattuvusest laekunud intervjuu vormidega, saatis uurija andmete kogumise perioodil ühel korral meeldetuletuseks jätkukirja intervjuusse registreerunud lapsevanematele. Jätkukirja eesmärk oli meenutada intervjuus osalemise võimalust nendele lapsevanematele,

kes olid registreerunud, kuid polnud küsimuste vastamist lõpetanud. Tulenevalt intervjuu vastuste anonüümsusest ei omanud uurija teavet selle kohta, kes registreerunutest oli vormile vastanud, millest tulenevalt polnud võimalik saata meeldetuletuskirja vaid osalejatele, kelle vastus puudus. Eelnevat arvesse võttes oli jätkukirjas meeldetuletus sõnastatud ühendades nii meeldetuletust osalemiseks, juhul kui seda pole veel jõutud teha, kui veelkordset tänuavaldust osaleja panuse eest, juhul kui kirja saaja oli vormile juba eelnevalt vastanud.

Teine etapp seisnes juhendaja ja õpilase küsimustike täitmisest, kaasates neid lapsi, kelle osalemiseks oli esimeses etapis saadud lapsevanema luba. Lapsevanema küsimustik-nõusolekuvormi kaudu kogutud laste nimedest lähtudes koostas uurija iga huvitegevuse juhendaja jaoks individuaalse küsimustiku, milles juhendajal tuli hinnata vaid nende õpilaste motiveeritust, kelle puhul oli uuringus osalemiseks vanemate nõusolek kinnitatud. Sõltuvalt lapsevanema vormi vastuste laekumisest ja kokkuleppest juhendajaga, määrati aeg teise etapi läbiviimiseks. Enne teist etappi edastas uurija huvitegevuse juhendajale teise osa juhendi koos vajalike ettevalmistatud küsimustikega. Huvitegevusega tegeleva õpilase küsimustiku lingist tegi uurija eelnevalt skanneeritava QR-koodi kasutades selleks tasuta veebiprogrammi QR Code Generator. Uuringu teise etapi raames edastatud infokiri juhendajale koosnes teise etapi läbiviimiseks vajaliku infot sisaldavast juhendist, QR-koodist, mille abil avasid õpilased nendele koostatud küsimustiku ja viimasena juhendaja küsimustiku lingist. Kirjas edastatud juhistes oli juhendajal palutud näidata QR-koodi õpilastele küsimustiku avamise tarbeks enda nutiseadme ekraanilt või valida alternatiivne viis, mis juhendajale endale mugavam oli.

Eetilised aspektid

Uuringu läbiviimine oli kooskõlastatud Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komiteega avalduse 392/T-14 alusel. Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning see ei olnud huvitegevusega tegelevale õpilasele, juhendajale ega lapsevanemale ühelgi viisil kohustuslik. Osalejatele jäi õigus ja võimalus soovi korral igal hetkel, sealhulgas ka pärast küsimustikele vastamist, uuringus osalemisest loobuda ja seda ilma, et selle otsusega oleks kaasnud negatiivseid tagajärgi. Uuringus osalemisest loobumisel tuli oma otsusest teavitada uurijat, pärast mida uurija oli kohustatud juba kogutud andmed eemaldama. Uuring ei olnud finantseeritud ja osalejad ei saanud uuringus osalemise eest kompensatsiooni. Lapse uuringusse kaasamiseks küsiti nõusolekut lapsevanematelt ning andmete kogumine viidi läbi vaid nende õpilaste seas, kelle vanemad olid nõusoleku andnud. Ankeedis rõhutati, et

osalemine on vabatahtlik ning see ei mõjuta tulemusi huvikoolis ega tähenda muid hüvesid, mistõttu võib eeldada, et lapsevanemal ei olnud põhjust lapse osalemist survestada.

Lapsevanema luba käsitleti uuringus kui eeldust, mille olemasolul on uurijal õigus last uuringusse kaasata, seejuures aga ei olnud lapsevanema nõusolek lapse jaoks uuringus osalemist kohustav tegur ja viimane otsus jäi lapsele endale. Eelnevast tulenevalt ei kaotanud lapsevanema luba lapse õigust temale mõeldud küsimustiku täitmisest soovi korral loobuda.

Uurimistöö käigus kogutud andmete kasutamine andmeanalüüsis toimus kasutades nime asemel numbrikoodi, mis tähendab, et andmetabelites polnud vastus ning vastaja isik kokku viidud. Koodivõti kustutati pärast andmeanalüüside läbiviimist. Uuring viidi läbi küsimustiku täitmise näol loomulikus keskkonnas, ilma uurija sekkumiseta. Laste küsimustike täitmise viis uurija juhendit järgides läbi huvitegevuse juhendaja ja selle käigus ei kasutatud manipuleeritavaid stiimuleid, mis oleks võinud osalejatele soovimatut mõju avaldada.

Samamoodi nagu uuringu küsimustike täitmine, oli ka intervjuus osalemine lapsevanema jaoks vabatahtlik ning soovist osaleda sai lapsevanem vastava vormi kaudu ise teada anda. Intervjuu registreerimisvormi sisestatud kontaktandmeid kasutas uurija vaid intervjuu küsimusi sisaldava Limesurvey vormi edastamiseks. Intervjuu küsimustele vastamiseks kasutatud vormis vastajalt nime ega teisi isikuga seostuvaid andmeid ei küsitud, mistõttu said vastajad jääda anonüümseks.

Andmeanalüüs

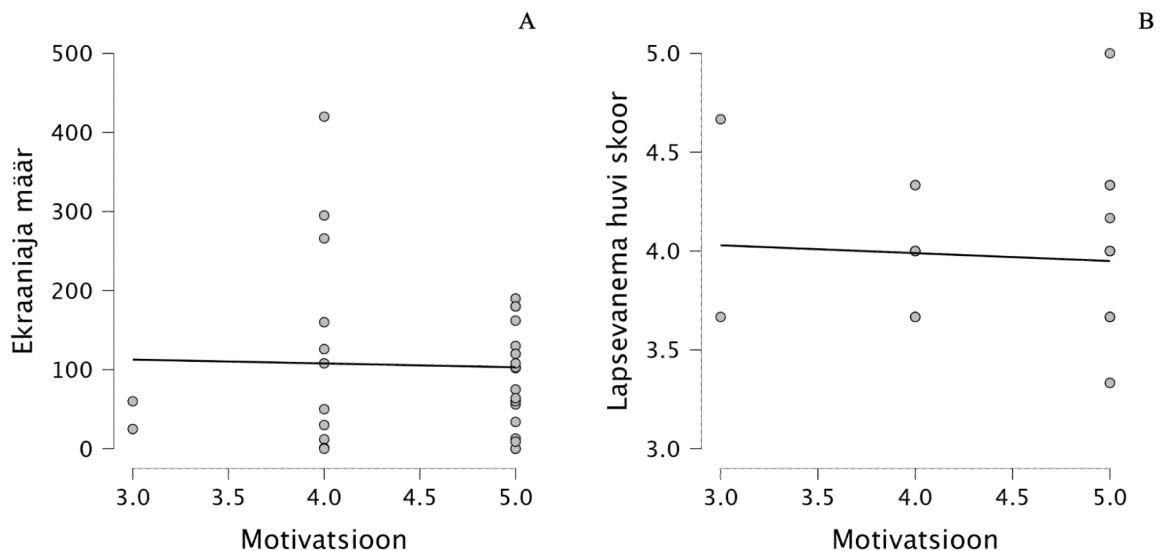
Kogutud andmed analüüsiti statistikaprogrammi JASP 0.19.3 abil. Enne analüüside tegemist koostati Microsoft 365 Excel programmis korrastatud andmefail. Andmete korrastamise käigus konverteeriti õpilase poolt nutiseadme ekraaniajana esitatud näitaja minutiteks ning sisestati iga õpilase kohta kõik kogutud näitajad Exceli tabeli ühes horisontaalses reas, viisil, mis võimaldas andmeanalüüside läbiviimist JASP statistikaprogrammis. Samuti teisendati lapsevanemale esitatud väidete sõnalised hinnangud numbrilisteks tulemusteks (1-5) vastavalt sellele, kuidas need olid esitatud lapsevanema küsimustikus (vaata skaalat Lisast 2). Korrastatud Exceli failis märgiti lapse sugu vastavalt tähega N (naine) või M (mees). Esimese ja teise hüpoteesi kehtivuse kontrollimiseks viidi läbi *Spearmani* korrelatsioonanalüüs. Kolmanda hüpoteesi testimiseks kasutati *Mann-Whitney U testi*.

Lapsevanema huvi mõõtmiseks kasutatud kolme väite sisemist reliaablust hinnati McDonaldi ω ning küsimuste omavaheliste korrelatsioonide kaudu.

Tulemused

Andmeanalüüsi kaasati 35 uuringu käigus kogutud täisvastust ehk vastusekomplekti, mille puhul olid olemas andmed kõigilt kolmelt osapoolelt (õpilane, juhendaja ja lapsevanem). Uuringus osalenud õpilaste keskmiseks ekraaniaja määraks oli 1 tund ja 45 minutit ($M = 105.114$ min, $SD = 93.959$, $min = 0$, $max = 420$).

Nutiseadme ekraaniaja ja huvitegevusega tegeleva õpilase motiveerituse määra vahelise korrelatsiooni arvutamiseks valiti *Spearmani* mitteparameetriline test põhjusel, et *Shapiro-Wilki* testi tulemused kinnitasid normaaljaotuse puudumist (Motivatsioon: $W = 0.681$, $p < .001$; Ekraaniaeg: $W = 0.886$, $p = .002$). Korrelatsioonanalüüsi tulemused näitasid statistiliselt olulise seose puudumist huvipakkuvate muutujate vahel ($r_s = 0.071$, $p = .686$). Teises hüpoteesis eeldatud lapsevanema poolse huvi ja lapse motivatsiooni vahelise seose analüüsimiseks oli samuti sobilik kasutada mitteparameetrilist testi. *Spearmani* korrelatsioonanalüüsi tulemus ($r_s = -0.019$, $p = .913$) kinnitas statistiliselt olulise seose puudumist ka lapsevanema poolse huvi ja õpilase motiveerituse puhul. Korrelatsioonid on esitatud Joonisel 1.

Joonis 1. Hajuvusdiagrammid lapse motivatsiooni ja minutites esitatud ekraaniaja määra (A) ning lapse motivatsiooni ja lapsevanema poolse huvi koondskoori (B) kohta

Kolmanda hüpoteesi kontrollimiseks kasutati *Mann-Whitney U* testi, mis mitteparameetrilise testina ei eeldanud motivatsiooni kui sõltuva muutuja normaaljaotust ning oli seetõttu kohane kahe huvipakkuva sõltumatu grupi võrdlemiseks. Valimisse kuulunud kolmekümne viiest õpilasest 19 kasutas nutiseadet vahetult enne huvitegevusega tegelemist ja 16 nutiseadet vahetult enne huvitegevust ei kasutanud. *Mann-Whitney U* testi tulemuste kohaselt nutiseadme vahetut kasutust kajastanud rühmade vahel statistiliselt olulist erinevust ei esinenud ($U = 167.000, p = 0.572$). Efekti suurus, mõõdetuna *Rank-Biserial Correlation* näol, näitab efekti puudumist ($r = 0.000$).

Lapsevanema küsimustikus kasutatud kolme väite sisemine reliaablus leiti McDonaldi ω väärtusele tuginedes olevat madal ($\omega = 0.274; SE = 0.442; 95\%$ usaldusvahemik: $[-0.592; 1.139]$). Sisereliaabluse koefitsiendi väärtust seletab madal väidetevaheline keskmine korrelatsioon ($r = 0.043$), mis viitab väidete madalale seotusele.

Väidete omavahelised korrelatsioonid näitavad mõõdukat statistiliselt olulist seost ($r_s = 0.389, p = .021$) kahe esimese väite vahel, mis mõõtsid vastavalt lapsevanema hinnangut huvitegevuse olulisusele ning lapsevanema kaasatust lapse huvitegevusse. Kolmas väide, mis mõõtis lapsevanema poolset lapse motiveerimist huvitegevuse suhtes, ei omanud statistiliselt olulist korrelatsiooni ei olulisuse ($r_s = -0.113; p = .517$) ega kaasatusega ($r_s = -0.250; p = .147$), seejuures olid korrelatsioonid negatiivsed. Nendest tulemustest lähtuvalt viidi läbi ka eksploratiivne korrelatsioon, kus lapsevanema poolse huvi mõõduks kasutati ainult esimest kahte väidet. Arvutatud korrelatsioon lapsevanema poolse huvi ja motivatsiooni vahel ei olnud signifikantne ($r_s = -0.072, p = .680$).

Intervjuud lapsevanematega

Üheksa lapsevanema osalusel läbi viidud kirjalikud intervjuud võimaldasid kajastada vanemate vaatenurki, tähelepanekuid ja seisukohti töö keskmes olevate uurimisteede osas.

Lapsevanema huvi kui oluline lapse motivatsiooni võimendav tegur

Intervjuus osalenud lapsevanemad nägid seost endapoolse huvi väljanäitamise ja lapse motivatsiooni vahel:

“Kindlasti mõjutab minu huvi ka lapse motivatsiooni, olen seda täheldanud.”

“Kui vanemal on huvi selle vastu, millega laps tegeleb, on see lapsele igati toetav ja seda näen ka oma lapse pealt, nt kui on võimalus vaatama või kaasa elama minna. Talle meeldib näidata, mis oskuseid on ta õppinud.”

Vastused tõid välja, et lapse motivatsiooni toetamine võib toimuda lapsevanemaga ühise huvi jagamises: “Arvan, et kindlasti mängib tema motiveerituse juures rolli ka minu enda sportlik huvi.”

“Kindlasti mõjutab lapse huvi vanemate suhtumine. Abikaasa jagab lapse huvi suusatamise vastu ja nad saavad sellega vabal ajal koos tegeleda.”

Lapse jaoks on samamoodi motiveeriv ka võimalus omandatud oskusi lapsevanemale demonstreerida:

“Talle meeldib näidata, mis oskuseid on õppinud.”

“Selle [harjutamise – autori märkus] meeldetuletamine tekitab mõnikord ka trotsi ja motivatsiooni langust, kuid samas ka motiveerib, kui laps saab mulle näidata, mida ta on õppinud”.

Vastukaaluks tõid mitmed vastanutest intervjuus välja, et otsest enda huvi ja kaasaelamise mõju lapse motiveerituse osas nad ei tähelda. Seejuures jagas üks vastaja, et liigne sekkumine võib tema hinnangul vahel hoopis lapse enda huvi pärssida:

“Hetkel otseselt pole täheldanud minupoolse huvi ja lapse motivatsiooni seost. Pigem võib olla nii, et kui mina olen mingi tegevuse suhtes hasartlik, siis pärsin just lapse huvi.”

Samuti leiti, et lapsevanema suhtumise olulisus väheneb, kui lapse enda jaoks on tegevus piisavalt huvitav:

“Konkreetselt oma lapse puhul mulle siiski tundub, et esmatähtis on, et talle endale meeldiks ja hea tunde saaks trennist, siis pole minu suhtumine nii väga olulinegi.”

“Kuna laps valis endale ise trenni, siis minu motiveerimist ta ei vaja. Tunnen huvi tema valiku üle ja uurin, kuidas trenn läks.”

Vanemate vastused viitasid, et kui tegevus on lapsele endale südamelähedane, ei pruugi lapsevanema poolne motiveerimine enam nii suure kaaluga olla.

Lisaks eelnevale peeti tähtsaks lapse kaasamist valikutesse: “Koos huvialasid valides tekivad lapsel omal ka mõtted, kuhu võiks proovida.”

“[Oluline on – autori märkus] teha alati lapsega koos kokkulepped.”

Lapsevanemad pidasid väärtuslikuks, et huvitegevus pakuks lapsele positiivseid emotsioone:

“Trennis käimine on küll võetud kohustus, aga see ei tohiks lapsele olla hambad ristis meeletu koorem, mis kaotab esialgse rõõmu.”

“Rõõmu ei tohi sõna otseses mõttes tappa.”

Nutiseadmed ja huvi välismaailma vastu

Lapsevanemate hulgas oli neid, kes mõju huvitegevusele ei märganud:

“Otseselt huvitegevusele ma hetkel mingit mõju ei ole täheldanud.”

Huvitegevust nähti kui asendust nutiseadmele:

“Praegusel hetkel ma näen oma lapse näitel, et huvitegevus ja nutiseadmed üldiselt on teineteisele vastanduvad ajaveetmise vormid. Pigem ongi huvitegevus võimalus leida alternatiiv pidevale nutiseadmetes olemisele.”

Siiski oli ka neid, kes leidsid, et mõju huvitegevusele esineb:

“Jah, nutiseadmetes muude asjade tegemine kindlasti vähendab lapse motivatsiooni huvitegevuse või ükskõik mille muuga tegemiseks (sh söömine, õues mängimine, lugemine, õppimine jne).”

Huvitegevusest oluliselt rohkem märgati mõju teiste tegevuste osas:

“Tennis käib laps hea meelega ja otseselt sellele mõju ei tähelda. Muude tegevuste osas - nutitelefon ikka segab muid tegevusi, näiteks õues käimist või raamatute lugemist, mille tarvis tuleb last rohkem tagant utsitada.”

“Laps nutiseadme tõttu trennist puuduma ei jää, küll aga olen märganud, et see mõjutab muid tegevusi. Nt õppimisega alustamist või sööma hakkamist. Väga raske on lapsel end nutiseadme haardest välja saada.”

Lapsevanema vastustest jäi kõlama ka vähenev huvi välismaailma vastu:

“Nutiseadmetes mängimine ei suurenda huvi välismaailma vastu, see suurendab huvi ainult mängimise vastu. Seega on mängimise aeg piiratud. Pigem on raske last mängimiselt "kätte saada".

Samuti toodi mõjudena esile raskusi teistele tegevustele üleminekul:

“Kui lapsed neisse [nutiseadmetesse – autori märkus] pikemaks ajaks toppama jäävad ja siis telefonid ära panevad, on nad märgatavalt pahurad, igavlevad, neil on väga raske lülituda isemõtlemise režiimile ja endale mingit isetegevust leida. Nad on nagu nutikoomas mõnda aega, vinguvad ja aelevad mööda tuba ringi ja kurdavad. Ja siis see läheb õnneks üle. Aga mõju on laastav!”

Hoolimata võimalusest kasutada nutiseadet arendavateks tegevusteks, tõid vanemad esile seadme endassetõmbavuse:

“Ühest küljest on need vahendid, millega saab tahtmise korral ka palju huvitavat ja arendavat infot, aga kuna seadme olemus on selline, et kipub noort endasse tõmbama, siis pigem võib see igasugusele viitsimisele ja motivatsioonile mõjuda negatiivselt.”

Kirjeldatud duaalsust kinnitasid vastused, mille kohaselt võivad nutiseadmed olla lapsele kasulikud abivahendid huvitegevusega seonduvate oskuste arendamiseks:

“Sotsiaalmeedias levivad trikid teinekord panevad katsetama, näiteks jalgpalliga. Võib-olla ka korvpalliga. Mäesuuskadega.”

“Ta [laps – autori märkus] vaatab jalgpallimänge ja karate videosid. Õpib lööke juhendamise saatel. Ta teeb jõuharjutusi nii, et nutiseade näitab ette.”

Eelnev ilmestas, et mõju sõltub eelkõige seadme rakendusviisist ja kui teatud viisidel võib nutiseade olla lapse jaoks liialt endassetõmbav, saab kasutamine olla ka inspireeriv ning huvitegevuse aspektist tulus.

Lapsevanema intervjuudest jäi kõlama nutiseadmete kasutamisega seotud mõjude täheldamine. Seejuures oli vastuste hulgas esile toodud nii nutiseadmete kasutamisega kaasnevaid positiivseid aspekte nagu oskuste arendamine ja iseseisev harjutamine kui ka ebasoodsaid tagajärgi välismaailma ja teiste tegevuste vastu tuntava huvi vähenemise või “pärismaailma” ümberlülitumisega kaasnevate raskuste näol. Viimaseid märgati huvitegevuse kõrval selgemalt just alternatiivsete tegevuste puhul. Lapsevanema huvi olulisust kinnitasid lapsevanemate jagatud kogemused ja mõtted, mille põhjal toetab motivatsiooni lapse tegevuse vastu huvi ülesnäitamine ja kaasaelamine ning samuti jagatud huvid, mis annavad lapsele ja lapsevanemale võimaluse ühiseks ajaveetmiseks. Eelnevale lisaks peeti tähtsaks lapse kaasamist huvitegevusega seontuvasse otsustesse ja valikutesse, et lapse jaoks säiliks tegevusest saadav rõõm.

Arutelu

Käesoleva töö eesmärk oli uurida lapse motivatsiooni huvitegevusega tegelemise osas seoses kahe teguriga, milleks olid lapse nutiseadme kasutamise määr ja lapsevanema poolne huvi. Seoste uurimiseks viidi läbi veebiuuring, mille käigus kasutati andmete kogumiseks uurija poolt vastavaks eesmärgiks loodud küsimustikke. Uuringus ei leitud õpilase motivatsioonil olevat statistiliselt olulist seost nutiseadme kasutamisega ega lapsevanema huviga, andmeanalüüsi tulemused näitasid täielikku korrelatsiooni puudumist. Nutiseadme vahetu kasutamise osas ei esinenud gruppidevahelist erinevust ehk motivatsiooni määr ei erinenud nutiseadet vahetult enne huvitegevust kasutanud ja nutiseadet vahetult mitte

kasutanud õpilaste lõikes. Saadud tulemused viitavad, et olenemata varasemate uuringute põhjal püstitatud hüpoteesidele, ei esinenud käesolevasse tööse kaasatud valimi näitel õpilase motivatsioonil eeldatud seost nutiseadme kasutamise ja lapsevanema huviga.

Nutiseadmed ja lapse motivatsioon

Töös püstitatud esimene hüpoteesi puhul oli eelneva teaduskirjanduse põhjal eelduseks negatiivne korrelatsioon lapse nutiseadme kasutamise määra ja huvitegevusega tegelemise motivatsiooni vahel. Käesolevas töös leitud tulemused näitasid statistiliselt olulise korrelatsiooni puudumist nende kahe muutuja vahel. Samuti ei leidnud kinnitust kolmas hüpotees, mis väitis, et nutiseadme vahetu kasutamine on seotud madalama motiveeritusega ehk lapsed, kes on nutiseadet kasutanud vahetult enne huvitunni toimumist, on tegevustes juhendaja hinnangul vähem motiveeritud. Kirjeldatud seost käesoleva töö tulemustest ei selgunud, analüüsi tulemused ei kinnitanud erinevusi hüpoteesi keskmes olevate gruppide vahel. Tulemused ei ole kokkulangevad Hong ja Ryu (2021) uuringu selle osaga, mis on leidnud negatiivse suunaga korrelatsiooni nutiseadmete kasutamise ja muusikainstrumendi õppimise vahel. Samuti on käesolevas töös leitud seosed vastuolus tulemustega, mis kinnitasid, et nutiseadmete liigne kasutamine koolikeskkonnas on seotud õpilase madalama akadeemilise motivatsiooniga (Bae, 2015). Tulenevalt sellest, et käesoleva uuringu valimis olid tugevas ülekaalus sportlikud huvitegevused, on tulemused siiski kokkulangevad Hong ja Ryu (2021) uuringu selle aspektiga, mis kinnitas korrelatsiooni puudumist spordialade puhul. Oluline on märkida, et eelkirjeldatud uuringud erinesid lisaks sisule käesolevast tööst ka rakendatud metodoloogia osas. Nii Bae (2015) kui ka Hong ja Ryu (2021) uuringud kasutasid longituuduuringu raames kogutud andmeid, milles huvialused muutujad olid kogutud enesekohaste küsimustike kaudu.

Üheks peamiseks põhjuseks seoste mitteleidmisele võib pidada piiratud esinduslikkusega väikest valimit, mis ei võimaldanud uurida seoste esinemist laiaulatuslikumalt. Valimisse kuulusid õpilased seitsmelt alalt (suusatamine, kandleõpe, laste üldkehaline treening, akrobaatika, karate, lauatenis ja korvpall), millest tulenevalt olid esindatud erisugused huvitegevuse valdkonnad. Siiski oli porportsionaalse jaotuse poolest antud uuringu kontekstis huvitegevuste näol tegemist peamiselt sportlike tegevustega, mis piirab tulemuste üldistatavust ja võib takistada seoste esinemise usaldusväärset hindamist.

Lisaks võis takistada õpilase motivatsiooni seose uurimist huvipakkuvate muutujate suhtes motivatsiooni skaala piiratus. Käesolevas uuringus oli motivatsiooni hindamisel

viiepalliskaalal esindatud vaid kolm väärtust (3, 4 ja 5), millest tulenevalt ei saavutatud tulemustes seesugust hajuvust, mis võimaldaks anda usaldusväärset hinnangut seoste esinemisele.

Oletusena võib pakkuda, et nutiseadmete kasutamise mõjul on variatiivsus tegevuste lõikes, täpsemalt, et olenevalt huvitegevuse tüübist ja kontekstist, tuleb mõnede tegevuste puhul nutiseadmete mõju huvitegevusele selgemalt esile kui teiste. Bae (2015) uuringu põhjal võib pakkuda, et koolikeskkonna tegevused on otseselt seotud tähelepanu, keskendumisvõime ja pikaajalise pühendumisega, mistõttu on ka nutiseadmete mõju otsesemalt esiletulev. Viimast toetaks ka Moshel et al (2023) uuring, mis seostas liigse ekraaniajaga mõju avaldumise kognitiivsetest funktsioonidest just keskendumise ja tähelepanuga. Valdavalt sportlike tegevuste puhul võib mõju aga kontekstist tulenevalt kas väiksem või alternatiivselt ka keerulisemalt mõõdetav olla.

Samuti võib oletada, et huvitegevus, sellises tähenduses ja esindatuses nagu antud uuringus, polnud lapse hinnangulise väärtuse tõttu sobiv konstrukt peegeldamaks õpilase võimet ja motiveeritust pikemat pingutust eeldavate tegevuste osas. Eeldusel, et huvitegevus on lapse enda valitud ja tõepoolest huvi ning eneseteostust pakkuv tegevus, mida laps naudib, võib eeldada, et sellega tegelemisel on ka lapse sisemine motivatsioon kõrge. Seesugune mõju, mida Aru ja Rozgonjuk (2022) kirjeldavad, tuleb nutiseadmete puhul esile justnimelt läbi tulu-kulu tasakaalu analüüsimise, tuginedes seaduspärale, et nutiseadme kasutamine hinnatakse sellisel juhul kasutoovamaks kui püsivamat pingutust nõudvad alternatiivsed tegevused. Intervjuudest selgus, et enamik lapsevanemaid ei tähelda nutiseadmete motivatsiooni pärssivat mõju huvitegevusele, see-eest aga leiab lapsevanemate kogemuse põhjal kinnitust seesuguse mõju olemasolu teiste tegevuste osas nagu lugemine, söömine, õues mängimine või õppimine. Eelnevast tulenevalt võib pakkuda, et hoolimata sellest, et huvitegevus eeldab lapselt oskuste arendamiseks püsivust ning pikaajalist pühendumist, võib see, nagu selgus ka Chaplin (2009) uuringust, oma olemuselt olla lapse poolt sellegipoolest väga kõrgelt hinnatud. Lugemine ja õppimine, mis eeldavad samuti pühendumist, võivad aga jääda tulu-kulu tasakaalu poolest nutiseadmetele alla ning mõju motivatsioonile võib otsesemalt ilmneda. Subjektiivselt tajutav tulu võib seega lapse jaoks huvitegevuse puhul olla sellise tasemega, et kaalub üle pikema pühendumisega kaasnevad võimalikud kahjud, samas kui mõne vähem huvipakkuva tegevuse puhul võib tulu-kulu hinnang tegevuse suhtes olla vähem soodne. Sellisel juhul võib oletada, et vastupidiselt eeldustele ei peegeldanud selles

konkreetses uuringus huvitegevuste alla jaotatud tegevused lapse jaoks ebasoodsa tulu-kulu tasakaaluga pikaajalist pühendumist eeldavat tegevust ning polnud seega täielikult sobivad huvipakkuva seose mõõdupuuks.

Lapse motiveeritus seoses lapsevanema poolse huviga

Teine hüpotees eeldas, et huvitegevuse suhtes on tugevamalt motiveeritud õpilased, kelle vanemate huvi määr nende tegevuse vastu on kõrgem. Antud uurimistöö korrelatsioonanalüüsi tulemused olid vastuolus, intervjuude raames jagatud vaatenurgad aga kooskõlas varasemate uuringutega, mis on leidnud, et lapsevanema poolisel huvil on oluline positiivne mõju lapse motivatsioonile (Simpkins et al., 2015; Keegan et al., 2009). Andmeanalüüsi tulemused näitavad, et õpilase motivatsioonil lapsevanema huviga seost ei esine. Intervjuudes osalenud lapsevanemate isiklikud kogemused tõid esile, et lapsevanema huvil ja toetusel on oluline positiivne mõju lapse huvitegevusele innustuse ja motivatsiooni suurendamise näol, mis tuleb suurema lapsevanema poolse kaasatuse läbi. Üheks võimalikuks põhjuseks, millest võib tuleneda vastuolu varasemate uuringute ja käesoleva töö tulemuste vahel, võib pakkuda kasutatud küsimustiku puudulikku sobivust vastava konstrukti mõõtmiseks. Lapsevanema huvi puhul on tegemist latentse psühholoogilise konstruktiga, mille mõõtmiseks pole konkreetseid objektiivseid mõõdikuid, vaid mille hindamine toimub kaudselt läbi selle seisundi mõõtmiseks valitud indikaatorite. Antud uuringus oli lapsevanema huvi lapse huvitegevuse vastu mõõdetud vastaval eesmärgil loodud kolme väite kaudu, mis leiti olevat sobivad hindamaks lapsevanema kaasatust, toetust ja huvi. Olenemata sellest, et küsimustik oli koostatud läbimõeldult ja väited olid valitud hoolikalt huvialust konstrukti silmas pidades, oli tegemist eelnevalt valideerimata küsimustikuga, mida antud uuringu raames esmakordselt kasutati. Madalat sisemist reliaablust kajastava McDonald'i ω väärtus viitab sellele, et küsimused ei võimaldanud mõõta sama konstrukti. Koefitsendi väärtust seletab madal väidetevaheline keskmine korrelatsioon. Küsimuste omavahelised korrelatsioonid näitavad, et kolmas väide, mille eesmärk oli mõõta, mil määral motiveerib lapsevanem oma last huvitegevusega tegelema, ei olnud seotud kahe eelnevaga ega mõõtnud sama konstrukti. Eelnev viitab, et väide ei olnud sobiv huvialuse konstrukti hindamiseks. Väite ebasobivus võib tuleneda selle võimalikust ebamäärasusest ja mitmestimõistetavusest. Samuti ei pruugi eeldus, et lapsevanem, kes tunneb lapse huvitegevuse suhtes suuremat huvi, peab olulisemaks lapse motiveerimist, paika pida. Motiveerimine võib olla vähem seotud lapsevanema kaasatuse määraga ning rohkem peegeldada hoopis lapse motivatsiooni.

Keeruline on hinnata, kas lapsevanemapoolne sage motiveerimine on tegelikkuses seotud kõrge huviga või võib olla tegemist pelgalt reaktsiooniga lapse madalamale motiveeritusele. Viimasel juhul on lapsevanema käitumine sõltuv lapse enda motivatsioonist, mis võib olukorrast või individuaalsetest erinevustest olenevalt varieeruda.

Mõnedes intervjuudes jagatud mõtted toetavad ka käesolevas uuringust saadud kvantitatiivsete tulemuste näol saadud tulemusi, tuues esile, et lapsevanema poolse huvi mõju lapse motivatsioonile ei täheldata ja täpsustades, et liigse lapsevanema poolse huvi puhul on märgatud pärssivat mõju. Hohen ja Murphy (2006) uuringust selgus, et lapse uute oskuste arendamise motivatsiooni vähendab stress ja võimetega mitte vastavuses olevad ülesanded. Isemääramise teooria kirjeldab motivatsiooni autonoomia-kontroll skaala kaudu (Ryan, 2017), mille ühes otsas olev autonoomsus on psühholoogilise baasvajadusena teooria kohaselt kriitilise tähtsusega sisemisest huvist ja tegevusest endast saadava naudingu ajal tegutsemiseks. Kontrollitud motivatsioon seevastu soodustab sisemise motivatsiooni langust (Arro, 2019) ja ka lapse enda eelistatud huvitegevusest võib lapse jaoks saada kohustus, millega tegeletakse teiste poolt seatud ootustest ajendatult. Lapsevanema ebaproportsionaalselt tugev huvi ja kaasatus lapse huvitegevusse võib väljenduda liigses kontrollis, mis omakorda võib lapse poolt olla tajutud stressi tekitava ning autonoomiat vähendava tegurina, mis on üks võimalus seletamaks pärssivat mõju lapse motivatsioonile. Intervjuudest kajastuvad lapsevanema kogemused kinnitavad, et last tema huvitegevusega seonduvatesse valikutesse ja otsustesse kaasamine toetab lapse motivatsiooni. Varasematele uurimistulemustele tuginedes saab oletada, et see võib toimuda just läbi autonoomia suurendamise (Vansteenkiste et al., 2004; Arro, 2019; Ryan, 2017).

Uurimistöö piirangud ja võimalikud suunad edasisteks uuringuteks

Käesoleva uurimistöö panuseks on teema uurimine laiaulatuslikuma ja mitmekülgsema valimi peal. Kohane on rõhutada, et leitud tulemused peegeldavad seoseid vaid antud valimi hulgas ja kaasatud huvialade lõikes. Uuringu piirangud on seotud valimi limiteerituse ja andmete kogumiseks kasutatud mõõtevahenditega. Peamiseks piiranguks võib lugeda väikest lõppvalimit, mis ei võimalda tagada variatiivsust. Teema edasisel uurimisel oleks oluline leida võimalus esindusliku valimi kaasamiseks, mis võimaldaks usaldusväärsemat korrelatsiooni hindamist. Käesolevas uuringus ei rakendatud osalejate motiveerimiseks väliseid tegureid. Siiski võib eetilisi nõudeid järgival viisil hüvede pakkumine olla miski, mis tasakaalustab osalejate jaoks uuringusse antavat panust ning aitab

kaasa piisavalt suure hulga osalejate kaasamisele. Antud uuringu käigus jäid paljud esialgsed registreerunud osalejad lõppvalimisse kaasamata põhjusel, et osalemine ei viidud lõpuni ja puudusid uuringuks sobilikud täisvastuseid. Osalemise eest hüve pakkumine võiks ka juba registreerunud osalejate puhul motiveerida uuringu lõpuleviimist.

Antud uuringus õpilase motivatsiooni hindamiseks kasutatud viiepallise skaala asemel võiks edasistes teemakohastes uuringutes kaaluda laiaulatuslikuma (nt 10 punkti) skaala kasutamist, mis võimaldaks tõhusamalt tuvastada muutuja varieeruvust ning mille rakendamine võiks koos suurema valimiga soodustada huvialuste seoste täpsemat hindamist.

Piiranguks võib pidada ka uuringu tarbeks loodud lapsevanema küsimustiku eelnevat mitte valideerimist, mis oleks võimaldanud objektiivsemalt hinnata küsimustiku usaldusväärsust. Antud uuringus kasutatud kolme väite sisemine reliaablus viitab mõõtevahendi ebasobivusele. Tulevastes uuringutes oleks ühe suunana kasulik leida võimalikult objektiivne ja usaldusväärne viis, mis võimaldaks lapsevanema poolset huvi selle kompleksuses soovitud täpsusega mõõta. Selleks võiks kaaluda rohkemate väidetega küsimustiku koostamist ning küsimustiku eesmärgipärasuse kinnitamist eelneva valideerimise kaudu.

Mõõtevahenditest teise piiranguna võib esile tuua nutiseadme aja kui konstrukti piiratud esinduslikkuse ekraaniaja kasutamise näitajana. Antud uuringu kontekstis kasutati ekraaniaja kindlakstegemiseks lapse isiklikust nutiseadmest leitavat ekraaniaega. Seda põhjusel, et nutiseadmesse sisseehitatud *screen time* lugeja hinnati parimaks viisiks määrata lihtsalt ja täpselt lapse nutiseadme kasutus. Uuringu tugevusena saadi seeläbi ekraaniaeg enesekohase hinnangu (mille täpsus võib vanusest olenevalt erineda) asemel nutiseadmest saadava info põhjal. Siiski ei peegelda nutiseadme ekraaniaeg adekvaatselt üldist ekraaniaega, mis võib kujuneda erinevate seadmete kasutamise kombinatsioonil ja seetõttu erineda uuringus kasutatud määrast. Antud uuringu kontekstis ei olnud ressursse loomaks lahendust, mis võimaldaks mõõtmisel arvestada kõikide seadmete ekraaniajaga ja peegeldaks usaldusväärsemalt kogu ekraaniaega tervikuna. Nutiseadmete kasutamisega seonduvate mõjude uurimisel ja hindamisel on võimalikult täpse ja kõiki kasutatavaid nutiseadmeid arvesse võtva lahenduse rakendamine realistliku arusaama kujundamiseks kriitilise tähtsusega, millest tulenevalt võiks olla edasiste teemat käsitlevate uuringute raames võimaliku lahenduse väljatöötamine ja katsetamine potentsiaalne uurimissuund.

Lisaks eeltoodule võiks panustada olemasolevate teadmiste täiendamisse eksperimentaalse üleslesehitud uuringud, mille elluviimine on keerulisem ja eeldab põhjalikumat eeltööd, kuid mis aitaksid saada põhjuslike järelduste tegemist võimaldavaid andmeid, mis seesuguse teema kontekstis on väärtuslikud.

Kokkuvõte

Käesolev uurimistöö panustas seni võrdlemisi vähe käsitletud teema uurimisse, võimaldades suurema ja mitmekülgsema valimi kaasamisega täiendada seniseid teadmisi ja püstitada uusi potentsiaalseid uurimissuundasid. Käesolevas töös saadud eelnevate teadmistega vastuolus olevad tulemused viitavad teema kompleksusele ja kinnitavad edasiste uuringute vajalikkust selgemate järelduste võimaldamiseks. Vaatamata sellele, et uuritud valimi näitel ei leitud lapse motivatsioon olevat korrelatsioonis nutiseadme kasutamise ega lapsevanema poolse kaasatusega, viitavad käesoleva töö raames kogutud kvalitatiivsed andmed lapsevanematega tehtud intervjuude näol teema olulisusele ja aktuaalsusele. Kooskõlas varasemate teadustööde tulemustega kinnitavad intervjuudes jagatud kogemused selgelt nutiseadmete kasutamise kaasnevaid mõjusid lapse motivatsioonile eelkõige alternatiivsete tegevuste tegevuse puhul. Eelnev kinnitab, et tegemist on päevakorralise teemaga, mille käsitlemine edasiste teadusuuringute raames selgema ning laiemat üldistamist võimaldava arusaama kujundamise eesmärgil on väärtuslik ja oluline.

Tänuõnad

Täna oma juhendajat Jaan Aru oskusliku suunamise, nõuannete ja igakülgse toetuse eest kogu töö kirjutamise protsessi vältel. Soovin tänada ka uuringus osalenud huvitegevuse juhendajaid nende panuse ja koostöö eest, tänu millele oli uuringu läbiviimine võimalik. Lisaks olen siiralt tänulik kõigile uuringus osalenud õpilastele ja lapsevanematele nende panuse eest uurimistöö valmimise.

Kasutatud kirjandus

- Arro, G. (2019). Huviharidus ja motivatsioon. *Kvaliteetsem teadushuviharidus*, 39.
<https://doi.org/10.23680/diss/005>
- Aru, J., & Rozgonjuk, D. (2022). The effect of smartphone use on mental effort, learning, and creativity. *Trends in Cognitive Sciences*, 26(10).
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tics.2022.07.002>
- Bae, S. M. (2015). The relationships between perceived parenting style, learning motivation, friendship satisfaction, and the addictive use of smartphones with elementary school students of South Korea: Using multivariate latent growth modeling. *School Psychology International*, 36(5), 513-531. <https://doi.org/10.1177/0143034315604017>
- Chaplin, L. N. (2009). Please may I have a bike? Better yet, may I have a hug? An examination of children's and adolescents' happiness. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 10(5), 541-562.
<https://doi.org/10.1007/s10902-008-9108-3>
- Duckworth, A. L., Tsukayama, E., & Kirby, T. A. (2013). Is it really self-control? Examining the predictive power of the delay of gratification task. *Personality & social psychology bulletin*, 39(7), 843-855. <https://doi.org/10.1177/0146167213482589>
- Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2006). Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Concurrent and longitudinal relations. *Developmental Psychology*, 42(4), 698-713. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.4.698>
- Gottfried, A.E., Fleming, J.S. & Gottfried, A.W. (1998), Role of Cognitively Stimulating Home Environment in Children's Academic Intrinsic Motivation: A Longitudinal Study. *Child Development*, 69: 1448-1460.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06223.x>
- Hadar, A. A., Eliraz, D., Lazarovits, A., Alyagon, U., & Zangen, A. (2015). Using longitudinal exposure to causally link smartphone usage to changes in behavior, cognition and right prefrontal neural activity. *Brain Stimulation: Basic, Translational, and Clinical Research in Neuromodulation*, 8(2), 318.
<https://doi.org/10.1016/j.brs.2015.01.032>
- Hansen, A. (2020). *Ekraaniaju: kuidas digisõltuvus meie tervist ja heaolu mõjutab*. Varrak.

- Haridus- ja Teadusministeerium. (22.10.2022). *Huviharidus*. Kasutatud 23.05.2023, <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/noortevaldkond/huviharidus>
- Heitmayer, M., & Lahlou, S. (2021). Why are smartphones disruptive? An empirical study of smartphone use in real-life contexts. *Computers in Human Behavior*, *116*, 106637. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106637>
- Hohnen, B., & Murphy, T. (2016). The optimum context for learning: Drawing on neuroscience to inform best practice in the classroom. *Educational & Child Psychology*, *33*(1), 75-90.
- Hong, E., & Ryu, J. (2021). Effects of practical hobbies on children's device usage and media addiction in Korea. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, *32*(6), 812–818. <https://doi.org/10.1080/10911359.2021.1968557>
- Ihm, J. (2018). Social implications of children's smartphone addiction: The role of support networks and social engagement. *Journal of Behavioral Addictions*, *7*(2), 473–481. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.48>
- Jeong, S.-H., Kim, H., Yum, J.-Y., & Hwang, Y. (2016). What type of content are smartphone users addicted to?: SNS vs. games. *Computers in Human Behavior*, *54*, 10–17. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.035>
- Jung, Y. (2014). What a smartphone is to me: understanding user values in using smartphones. *Information Systems Journal*, *24*(4), 299-321. <https://doi.org/10.1111/isj.12031>
- Keegan, R. J., Harwood, C. G., Spray, C. M., & Lavallee, D. E. (2009). A qualitative investigation exploring the motivational climate in early career sports participants: Coach, parent and peer influences on sport motivation. *Psychology of Sport and Exercise*, *10*(3), 361–372. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.12.003>
- Kelley, A. E., Schochet, T., & Landry, C. F. (2004). Risk taking and novelty seeking in adolescence: introduction to part I. *Annals of the New York Academy of Sciences*, *1021*(1), 27-32. <https://doi.org/10.1196/annals.1308.003>
- Mangels, J. A., Butterfield, B., Lamb, J., Good, C., & Dweck, C. S. (2006). Why do beliefs about intelligence influence learning success? A social cognitive neuroscience model. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, *1*(2), 75–86. <https://doi.org/10.1093/scan/nsi013>

- Merendi, E. (2024). *Nutiseadmete mõju laste motivatsioonile. Kas nutiseadmed muudavad laste motivatsiooni muude tegevustega tegeleda?* [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, Eesti]. DSpace.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/2a5e8ac1-0fbb-48b3-aa8c-164bee512cfe/content>
- Misra, S., Cheng, L., Genevie, J., & Yuan, M. (2014). The iPhone effect: The quality of in-person social interactions in the presence of mobile devices. *Environment and Behavior*, 48(2), 275-298. <https://doi.org/10.1177/0013916514539755>
- Morrens, J., Aydin, Ç., Janse van Rensburg, A., Esquivelzeta Rabell, J., & Haesler, S. (2020). Cue-Evoked Dopamine Promotes Conditioned Responding during Learning. *Neuron*, 106(1), 142-153.e7. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2020.01.012>
- Moshel, M. L., Warburton, W., Batchelor, J., Bennett, J. M., & Ko, K. Y. (2023). Neuropsychological Deficits in Disordered Screen Use Behaviours: A Systematic Review and Meta-analysis. *Neuropsychology Review*.
<https://doi.org/10.1007/s11065-023-09612-4>
- Przybylski, A. K., & Weinstein, N. (2012). Can you connect with me now? How the presence of mobile communication technology influences face-to-face conversation quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(3), 237–246.
<https://doi.org/10.1177/0265407512453827>
- Ryan, R. M. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. The Guilford Press A Division of Guilford Publications, Inc. New York.
- Samaha, M., & Hawi, N. S. (2016). Relationships among smartphone addiction, stress, academic performance, and satisfaction with life. *Computers in Human Behavior*, 57, 321–325. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.12.045>
- Schulz van Endert, T. (2021). Addictive use of digital devices in young children: Associations with delay discounting, self-control and academic performance. *PloS one*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253058>
- Simpkins, S. D., Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2015). The role of extracurricular activity participation in the development of achievement-related skills and attitudes. *Social Development*, 24(2), 272-294. <https://doi.org/10.1111/sode.12095>

- Statistikaamet. (2024). *Huvikoolis õppivad noored vanuserühma, huviala valdkonna ja elukoha haldusüksuse järgi (NH10)*. Eesti Statistikaamet. Kasutatud 13.03.2025, https://andmed.stat.ee/et/stat/eri-valdkondade-statistika__noorteseire/NH10/table/tableViewLayout2
- Sukk, M., Soo, K. (2018). *EU Kids Online'i Eesti 2018. aasta uuringu esialgsed tulemused*. Kalmus, V., Kurvits, R., Siibak, A. (toim). Tartu: Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.
- Sunday, O. J., Adesope, O. O., & Maarhuis, P. L. (2021). The effects of smartphone addiction on learning: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior Reports*, 4, 100114. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100114>
- Statista. (22.05.2024). *Smartphone mobile network subscriptions worldwide 2016-2028*. Kasutatud 28.02.2025. <https://www.statista.com/statistics/330695/number-of-smartphone-users-worldwide/>
- Tindell, D. R., & Bohlander, R. W. (2012). The Use and Abuse of Cell Phones and Text Messaging in the Classroom: A Survey of College Students. *College Teaching*, 60(1), 1–9. <https://doi.org/10.1080/87567555.2011.604802>
- Twenge, J. M., Martin, G. N., & Campbell, W. K. (2018). Decreases in psychological well-being among American adolescents after 2012 and links to screen time during the rise of smartphone technology. *Emotion*, 18(6), 765. <https://doi.org/10.1037/emo0000403>
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Sheldon, K. M., & Deci, E. L. (2004). Motivating learning, performance, and persistence: the synergistic effects of intrinsic goal contents and autonomy-supportive contexts. *Journal of personality and social psychology*, 87(2), 246. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.2.246>
- Wahlstrom, D., Collins, P., White, T., & Luciana, M. (2010). Developmental changes in dopamine neurotransmission in adolescence: behavioral implications and issues in assessment. *Brain and Cognition*, 72(1), 146-159. <https://doi.org/10.1016/j.bandc.2009.10.013>
- Wilmer, H. H., & Chein, J. M. (2016). Mobile technology habits: patterns of association among device usage, intertemporal preference, impulse control, and reward sensitivity. *Psychonomic Bulletin & Review*, 23(5), 1607–1614. <https://doi.org/10.3758/s13423-016-1011-z>

Özdemir, Y., Kuzucu, Y., & Ak, Ş. (2014). Depression, loneliness and Internet addiction: How important is low self-control?. *Computers in Human Behavior*, 34, 284-290.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.02.009>

Lisad

Lisa 1

Küsimustik huvitegevusega tegelevale õpilasele

Tere tulemast!

Meil on nii hea meel, et osaled meie huvitegevuse uuringus. Palume Sul vastata järgnevatele küsimustele nutiseadme aja kohta. Kõiki vastuseid kasutatakse anonüümselt ning vastused kustutatakse pärast uuringuperioodi lõppu.

Palun loe juhend **hoolikalt** läbi ning vasta küsimustele **ausalt**.

*Kui jääd mõne küsimuse vastusega hätta, võid julgelt oma juhendajalt abi paluda.

Sinu **nimi**:

Sinu **vanus**:

Sugu:

- Mees
- Naine

Palun lisa Sinu nutiseadmes kuvatav tänane ekraaniaeg (vajadusel palu abi oma treenerilt).

Juhul, kui vajad abi ekraaniaja leidmiseks oma nutiseadmest, järgi alltoodud juhist:

Kui sul on iPhone:

- Ava oma telefon ja mine seadetesse ehk ava "*Settings*"
- Liigu alla ja leia jaotis nimega "*Screen time*" ja ava see
- Järgmiseks vajuta "*See all activity*"

- Vali ekraanilt variant "*Day*" ning näed tänase päeva ekraaniaega (palun jälgi, et selle juures oleks kirjas märged "*Today*" ja tänane kuupäev)
- See ongi tänase päeva ekraaniaeg, mille palume Sul märkida selle küsimuse vastusesse

Kui Sul on Android (Samsung, Redmi, Huawei jne):

- Ava telefon ja mine rakendusse nimega "*Seaded*" või "*Settings*"
- Keri alla ja otsi jaotist nimega "*Ekraaniaeg ja vanemkontrollid*" või "*Digital Wellbeing and Parental Controls*". Ava see.
- Vali "*Kasutusaja aruanne*" või "*Dashboard*".
- Seal leiadki tänase päeva ekraaniaja, mille palume Sul märkida selle küsimuse vastuseks.

*Näiteks võib ekraaniaeg kuvatud olla selliselt: 3h 17min või 46min

Vastusena lisa see aeg, mis on kuvatud Sinu seadmes.

Sinu nutiseadmes kuvatav **tänane ekraaniaeg**:

Kasutasin täna nutiseadet vahetult enne treeningut/huvitegevust (vali Sinu kohta kehtiv vastusevariant):

- JAH
- EI

Suur aitäh Sulle vastuse ning panuse eest!

Lisa 2

Küsimustik-nõusolekuvorm lapsevanemale.

Lugupeetud lapsevanem!

Meil on siiralt hea meel kaasata Sind ja Sinu last Tartu Ülikooli arvutiteaduste instituudi uuringusse "Nutiseadmete kasutamise ning lapsevanema huvi seos lapse motivatsiooniga huvitegevusega tegeleda". Järgnevalt on Sul võimalus tutvuda uuringu tutvustusega ning kinnita nõusolek, pärast mida saad täita lapsevanemale mõeldud lühikese küsimustiku. Käesoleva uuringu eesmärk on võimaldada paremini mõista, kas ja kuidas on nutiseadmete kasutamine seotud laste soovi ja valmidusega osaleda huvitegevusega. Lisaks soovime uurida, milline on seos lapsevanema huvi ning huvitegevusega tegelemise motivatsiooni vahel, milleks palume Sinu osalust.

Lapse kui huvitegevusega tegeleja jaoks tähendab uuringus osalemine lühikese veebipõhise küsimustiku täitmist, milles palutakse Sinu lapselt informatsiooni nutiseadme ekraaniaja näitajate kohta treeningu toimumise päeval (toimub ühekordselt ja pärast huvitunni toimumist). Sinu kui lapsevanema roll antud uuringus on kolmele lapse huvitegevust puudutavale küsimusele vastamist. Küsimustele vastamine toimub 5-palli skaalal ning võtab vaid mõned minutid. Lisaks uuritakse läbi juhendaja tagasiside lapse motivatsiooni ja aktiivsust huviringis, et oleks võimalik analüüsida seoste esinemist.

Andmete kasutamine:

Küsimustikes kasutatakse nime vaid andmete kokkuviimiseks, arvutisse sisestatakse andmed, kasutades numbrikoodi. Koodivõti, mis võimaldab nime ja numbri kokkuviimist säilitatakse vastutava uurija poolt asutuse serveris. Lapse vanust ja sugu küsitakse uuringu valimi kirjeldamise eesmärgil. Küsitluste vastuseid kasutatakse vaid teaduslikul eesmärgil antud uuringu kontekstis huvipakkuvate seoste uurimiseks ning üksikisikute andmeid ei avaldata ega tuvastata. Andmeid hoitakse analüüside tegemiseks asutuse serveris ning pärast uurimistöö lõppu kõik andmed kustutatakse (hiljemalt märtsis 2025).

Uuringus osalemine on vabatahtlik ning see ei mõjuta tulemusi huvikoolis ega tähenda muid hüvesid, samamoodi ei mõjuta ka osalemisest loobumine kuidagi lapse tegevust huvikoolis. Lapsevanema loa olemasolu ei kohusta last uuringus osalema ning lapse osalemine toimub ka pärast seda vaid tema enda soovil. Lapsevanema nõusolek on aga osalemise eelduseks, sest

selle puudumisel pole uurijal õigust last uuringusse kaasata. Uuringus osalemisest on võimalik ilma negatiivsete tagajärgedeta loobuda ka pärast andmete kogumist - selleks kontakteeruge uuringu teostajaga. Uuringus osalemise alustamisega ehk **klikkides “Järgmine”** kinnitan nõusolekut osaleda eelpool kirjeldatud uurimuses ning **annan oma lapsele loa** uuringu käigus läbiviidava küsimustiku täitmiseks, lubades kasutada kogutud andmeid anonüümselt õppe- ja teadustöö huvides.

Uuringu käigus tekkivate küsimuste kohta annab täiendavat informatsiooni uuringu teostaja: Reena Naelapää, Tartu Ülikooli psühholoogia instituut, naelapaa@ut.ee. Kui Teil tekib küsimusi projektis osaleja õiguste kohta, palume pöörduda Tartu Ülikooli Inimuuringute Eetikakomitee poole telefonil 737 6215 või e-posti aadressil eetikakomitee@ut.ee. Kaebustega isikuandmete töötlemise osas pöörduge palun Tartu Ülikooli andmekaitse spetsialisti poole e-posti aadressil andmekaitse@ut.ee.

Palun anna oma hinnang alltoodud kolmele küsimustele. Palun loe küsimust hoolikalt ning vali viie vastusevariandi seast enim kehtiv.

1) Kui oluline on Sulle, et Sinu laps tegeleb huvitegevusega?

- pole üldse oluline
- pole oluline
- nii ja naa
- oluline
- väga oluline

2) Kui sageli võtad aktiivselt osa lapse huvitegevusest (näiteks aitad harjutada/õppida, käid vaatamas esinemisi/võistluseid või (loomingu) näituseid jms)?

- mitte kunagi
- harva
- aeg-ajalt
- sageli
- igapäevaselt

3) Kui sageli motiveerid oma last huvitegevusega tegelema?

- mitte kunagi
- harva

- aeg-ajalt
- sageli
- enne iga trenni/huviringi

4) Lapse nimi (ees- ja perekonnanimi):

---

5) Huvikooli ja treeneri nimi:

Aitäh Sulle vastamast ning uuringu valmimisse panustamast!

Lisaks kutsume Sind osalema kirjalikus intervjuus, mis annab Sulle võimaluse käesoleva teema uurimisse veelgi panustada ning jagada oma mõtteid ja seisukohti. Intervjuud esitatakse töös anonüümselt ning nende eesmärk on kajastada lapsevanema poolset vaatenurka käsitletavale teemale. Täpsema info intervjuu kohta saad, **klakkides allolevale lingile**. Sinu panus intervjuus osalemisel on meie poolt äärmiselt hinnatud.

Lisa 3

Küsimustik huvitegevuse juhendajale

Hea huvitegevuse juhendaja!

Aitäh Sulle osalemast huvitegevuse uuringus - oleme Sinu senise ning tuleva panuse eest äärmiselt tänulikud.

Oleme jõudnud uuringu viimasesse etappi, mis seisneb õpilaste motiveeritusele subjektiivse hinnangu andmisest. Palume Sul täita vorm pärast huvitunni toimumist ja anda tagasiside just toimunud tunni põhjal (ehk mitte õpilase üldine motiveeritus, vaid motiveeritus ainult tänasele huvitunnile tuginedes). Pöörame tähelepanu sellele, et hetkeline motivatsioon ei pruugi olla kooskõlas üldise motiveerituse/"tubliduse" ning tunnis kaasa tegemisega.

*antud tagasisidet kasutatakse anonüümselt - nimi on andmete kokkuviiamiseks, andmeanalüüsis kasutatakse nime asemel numbrikoodi.

Palun hinda järgnevalt iga õpilase motiveeritust ja aktiivsust tänases trennis.

Vastamine toimub 5-palli süsteemis, kus 1 on madalaim ja 5 on kõrgeim.

*Vastates võid vajadusel mõelda sellele, kui võrd motiveeritud oli õpilane tänases huvitunnis aktiivselt osalema, antud juhiseid järgima või tunni tegevustesse panustama.

Õpilane 1:

1) Hinnang õpilase motiveeritusele huvitegevuses osalemisel:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Õpilane 2:

1) Hinnang õpilase motiveeritusele huvitegevuses osalemisel:

- 1

2

3

4

5

Õpilane 3:

1) Hinnang õpilase motiveeritusele huvitegevuses osalemisel:

1

2

3

4

5

Täname Sinu panuse eest!

Lisa 4

Intervjuu küsimused lapsevanemale

Hea lapsevanem!

Aitäh, et oled valmis oma vaatenurka intervjuu raames jagama. Küsimustele vastates saad esile tuua just selle, mis Sinu jaoks oluline tundub - töö seisukohast ongi väärtuslikud Sinu kui lapsevanema mõtted ja seisukohad. Vastuse pikkuse osas piiranguid pole, vasta täpselt nii põhjalikult nagu soovid. Kui mõnele küsimusele üldse vastust pole, siis pole hullu, kui see vahele jätta.

Viimase küsimuse vastusena on Sul võimalus tuua esile need aspektid, mida eelnevad küsimused pole puudutanud, kuid mis on Sinu hinnangul tähtsad.

*Vastuseid kasutatakse uurimistöös anonüümselt. Digitaalseid andmeid hoitakse uurija poolt Tartu Ülikooli serveris ning nendele pole kõrvalistel isikutel juurdepääsu.

1) Kuidas on toimunud Sinu lapse huviala valimine? Milline on olnud selle valiku tegemisel Sinu kui lapsevanema roll?

---

2) Milline on Sinu kui lapsevanema roll lapse motiveerimisel huvitegevusega tegelemisel? Kas oled täheldanud, et Sinu-poolne huvi lapse huviala vastu mõjutab lapse motivatsiooni?

---

3) Kas Sinu laps kasutab nutiseadmeid huvitegevusega seotud eesmärkidel (näiteks uute oskuste õppimiseks, inspiratsiooni saamiseks, harjutuste tegemiseks vms)?

---

4) Kas oled täheldanud, et nutiseadmetes muude asjade tegemine (nt sotsiaalmeedia, mängud) mõjutab Sinu lapse huvi või motivatsiooni huvitegevusega (või ka mõne muu tegevusega) tegeleda? Kui jah, siis kuidas?

4) Siin on Sul võimalus lisada oma mõtteid ja tuua esile need aspektid, mis just Sinule lapsevanemana antud teema puhul olulised tunduvad.

Kui Sul on lisakommentaare või soovid anda tagasisidet, saad selle lisada siia:

Suur aitäh Sulle panuse eest!

Lisa 5

Huvitegevuse juhendaja registreerimisvorm

Lugupeetud huvitegevuse juhendaja!

Meil on hea meel kaasata Sind laste huviharidust käsitlevasse veebiuuringusse. Järgnevalt on kirjeldatud uuringu eesmäärke, meetodit ja toimumist. **Registreerimiseks palume Sul lisada oma kontaktandmed vormi lõpus olevasse lahtrisse**, pärast mida edastab uurija Sulle meiliteel kõik vajamineva info. Kõik uuringus kasutatavad küsimusikud on lühikesed ning nende täitmine pole ajamahukas (lünkvastused, millele vastamine võtab vaid mõned minutid). **Sinu panus juhendajana on uurimuse elluviimisel kõrgelt hinnatud.**

Uuringu eesmärk

Huvitegevusega tegelemisel on lapse arengu toetamisel tänuväärne roll, pakkudes õpilasele võimalusi uute oskuste omandamiseks ja enesearenguks. Tänapäevaks on nutiseadmetest saanud paljudele lastele igapäevaelu loomulik osa. Hoolimata teema aktuaalsusest, on vähe uuritud potentsiaalsed seosed nutiseadmete kasutamise ja laste motivatsiooni vahel. Antud uuringuga soovime panustada seoste leidmisesse, et paremini mõista, kuidas nutiseadmete kasutamine võib mõjutada laste soovi ja valmidust tegeleda huvitegevusega. Lisaks huvitab meid, kas ja kuidas on seotud lapse motivatsioon huvitegevusega tegeleda sellest, milline on lapsevanema huvi lapse huvitegevuse vastu. Uuringu käigus kogutud andmeid kasutatakse vaid teaduslikul eesmärgil ja pärast uurimistöö lõppu kõik andmed kustutatakse (hiljemalt märtsis 2025).

Uuringu meetod

Uuringu käigus viiakse läbi veebiküsimustik huvitegevusega tegelevate laste, nende vanemate ja juhendajate seas.

Juhendaja roll

Sinult kui huvitegevuse juhendajalt palume:

- 1) Esmase kutse edastamist lapsevanematele

Seadusest tulenevalt on õpilaste uuringus osalemise eelduseks lapsevanema antud nõusolek, mistõttu palume juhendajal edastada oma õpilaste vanematele uurija poolt koostatud kiri koos lingiga (lapsevanema nõusoleku vorm + küsimustik). Uurija võib viia uuringu läbi vaid nende õpilaste seas, kes on vanema nõusoleku saanud, mistõttu on linkide edastamine uuringu läbiviimiseks oluline.

2) Juhendajale mõeldud küsimustiku täitmine (ühel korral pärast treeningut/huviringi)

Juhendajale koostatud veebiküsimustikus palume 5-palli skaalal juhendajapoolset subjektiivset hinnangut õpilase motiveeritusele ning huvitegevuses aktiivselt kaasa tegemisele. Küsimustiku täitmine eeldab huvitegevuse juhendajalt õpilaste jälgimist huviõppe/treeningu käigus, pöörates tähelepanu sellele, kas õpilane osaleb aktiivselt, järgib antud juhiseid, näitab positiivset suhtumist ja on motiveeritud tulemustesse panustama. Juhendajale mõeldud küsimustiku koostab uurija selliselt, et selles tuleb hinnang anda vaid nende õpilaste motiveeritusele, kes on eelnevalt uuringus osalemiseks lapsevanema loa saanud. Nii juhendajale kui ka õpilastele mõeldud küsimustike lingid edastab uurija juhendajale pärast lapsevanema nõusoleku saamist ning need täidetakse pärast huvitunni/treeningu toimumist.

Kõik küsimustike lingid ning vajaliku informatsiooni, millest uuringus osaledes lähtuda, edastab Sulle uurija eelnevalt meilile.

Andmete kasutamine

Kõiki uuringu käigus kogutud andmeid kasutatakse vaid teaduslikul eesmärgil antud uurimistöö kontekstis. Küsimustikes küsitakse õpilase nime eesmärgiga viia kokku lapse vastused ning treeneri/juhendaja arvamus ja lapsevanema huvi skoor ning teha soovitud andmeanalüüsid. Andmete analüüsi tarbeks sisestatakse tulemused kasutades numbrikoodi. Koodivõti, mis võimaldab nime ja numbrilise kokkuvõimist säilitatakse vastutava uurija poolt asutuse serveris, kuhu on ligipääs vaid vastutava uurija arvutist ja parooliga ja kustutatakse pärast andmete analüüsimist (kõige hiljem uurimistöö lõpus märtsis 2025). Tulemusi kajastatakse üldistatud kujul ning üksikisikute andmeid töös ei avaldata ega tuvastata. Pärast uurimistöö lõppu kõik kogutud andmed kustutatakse (hiljemalt märtsis 2025). Olen teadlik, et mul on igal hetkel võimalus uuringus osalemisest loobuda, ilma, et sellega kaasneks negatiivseid tagajärgi. Loobumissoovi või lisaküsimuste korral kontakteerun uuringu teostajaga.

Uuringu toimumine on kooskõlastatud Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komiteega.

Uuringus osalemise alustamisega ehk **klikkides “Esita” annad nõusoleku** osaleda eelpool kirjeldatud uurimuses ning annad loa kasutada kogutud andmeid anonüümselt õppe- ja teadustöö huvides.

Uuringu käigus tekkivate küsimuste kohta annab mulle täiendavat informatsiooni uuringu teostaja: Reena Naelapää, Tartu Ülikooli psühholoogia instituut, naelapaa@ut.ee.

Kui tekib küsimusi projektis osaleja õiguste kohta, palume pöörduda Tartu Ülikooli Inimuuringute Eetikakomitee poole telefonil 737 6215 või e-posti aadressil eetikakomitee@ut.ee. Kaebustega isikuandmete töötlemise osas pöörduge palun Tartu Ülikooli andmekaitse spetsialisti poole e-posti aadressil andmekaitse@ut.ee.

Sinu nimi:

Huvikooli/treeningu nimi:

Meiliaadress (millele saame edasise uuringuga seonduva informatsiooni edastada):

Suur tänu uuringusse registreerimast!

Lisa 6

Kutse intervjuus osalemiseks

Hea lapsevanem!

Kutsume Sind osalema Tartu Ülikooli arvutiteaduste instituudi uuringu raames toimivas intervjuus, mille eesmärk on käsitleda seoseid lapse huvitegevusega tegelemise motivatsiooni ja vanemate toetuse vahel. Tegemist on kirjalikus vormis intervjuuga, mille eesmärk on pakkuda tööle lisaväärtust lapsevanema arvamuse, kogemuste ning tähelepanekute näol. Keskseks teemaks on nutiseadmete kasutus ning lapsevanema roll lapse trennimotivatsioonis, kuid vestluses on Sinul lapsevanemana võimalus tuua esile just Sinu jaoks olulised aspektid. Intervjuu toimub kirjalikku vormi kasutades ja küsimused saadetakse uurija poolt.

Intervjuus antud vastused esitatakse uurimistöös anonüümsel kujul ning kogutud isikuandmeid ei avaldata. Isikuandmed kogutakse vaid kontakti saamise eesmärgil ning neid hoitakse Tartu Ülikooli serveris. Kontaktandmed kustutatakse pärast intevjuude toimumist (kõige hiljemalt uurimisperioodi lõpus ehk märtsis 2025).

Sinu panus on meie jaoks äärmiselt väärtuslik ning oleme Sinu valmisoleku eest intervjuus osaleda väga tänulikud.

Kui oled huvitatud intervjuus osalemisest, lisa palun järgnevasse lahtrisse oma kontaktandmed, mille kaudu saame Sinuga ühendust võtta.

Nimi:

Meiliaadress:

Aitäh uuringu intervjuusse registreerimast!

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis.

Reena Naelapää